24րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6461 — 9 ԱՊՐԻԼ 1907 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ — 9 ՌԷՊԻՒ-ԻՒԼ-ԷՎՎԷԼ 1325 — 22 AVRIL 1907 — 24me année № 6461

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐԵՒԵԼՔ„ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ 80 Ղրշ.
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ 108 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ 25 Ֆրն.
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ

20 հատ 1 ղրուշէն փոխ
1 մեծ.ի ծանուցում կ'ընդունուի

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ارە ولك
درسعادتده غلطه: ارە ولك غزتەسی ادارەخانەسی

DIRECTION
DU JOURNAL ARMÉNIEN
"ARÉVELK"
CONSTANTINOPLE - GALATA

10 PARAS

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«Տրամախօսութիւն գինեմոլութեան վրայ» ինն արարուածով.— Արբեցութեան Ֆիզիքական, Բարոյական եւ Տնտեսական չարիքները համառօտիւ բացատրուած.— Գրեց Պ. Գ. Փողարեան, Տնօրէն-Ուսուցիչ Քրիստինեան Աղջկանց վարժարանին յԵրզնկա.— Հատոր Ա. Տպ. Մամուրեան Իզմիր, 1906. եր. փոքր ութածալ 198. Գին 5 ղրուշ:

Այս փոքրիկ հատորը թէև տպագրուած է 1906ին, բայց դեռ նոր կը հրապարակուի, և ուշագրաւ է, լաւ ևս պէտք է ուշագրաւ ըլլայ իբր ընիկ նմոյշ գաւառական գրականութեան։

Մեր գաւառական գրականութիւնը, որչափ գիտենք, գրեթէ անգիր վիճակ մը ունի։ Պատահական գաւառացի գրողներ շատ քիչ բան կը գրեն, և գրուածներն ալ թէ՛ նիւթի և թէ՛ ոճի կողմէն հարազատ չեն ընդհանրապէս, զուրկ են ընիկ լեզուի անխարդախ յատկութիւններէն։ Թլկատինցին, նկարէն գրիչ մը ունի, բայց Խարբերդի գաւառաբարբառէն շատ քիչ բան կ'ընդելուզէ իր նկարագրութիւններուն մէջ։ Բայերուն անկատարներն ու թէականները շատ կը գործածէ, և այս յատկութիւնը ոճին, եթէ հարազատ մէկ ցոլացումն է Խարբերդցիի լեզուին, ուշագրաւ է ըստ ինքեան։ Գեղամ՝ չափազանց կը խճողէ իր նկարագրութիւններն ու պատմածները Մշոյ գաւառաբարբառով, և Մշեցիի լեզուն կը բռնազբօսուի, կ'արուեստակուի, մինչ Մշեցիներու գաւառաբարբառը շատ ընտիր, հարուստ և իրապէս գեղեցիկ գաւառաբարբառ մըն է։ Զիթճեան՝ Վանէն՝ աւելի լաւ ըմբռնած կ'երեւի իր գաւառացի գրողի դերն ու դիրքը մեր արդի գրականութեան մէջ։ Իր ընտրած և նկարագրած նիւթերը իսկապէս ժողովրդական են և Վանեցիերէնը պատշաճօրէն կը գործածէ իր գրուածներուն հագցնելու համար հետաքրքրութեան պատմուճանը։ Այս քանի մը գաւառացի գրողները կը յիշատակենք, որովհետեւ առ հասարակ ասոնք են որ հիմա կ'երեւին մեր թերթերուն մէջ։ Ըստ իս, գաւառական գրականութիւնը օգտակարապէս մշակելու համար երկու միջոց կայ. մին՝ գաւառի մը գաւառաբարբառը ըստ ինքեան, այսինքն իւրաքանչիւր գաւառաբարբառը մշակել գրականութեան համար, և միւսը՝ գաւառաբարբառները Պոլսի աշխարհաբարին (արդի արեւմտեան հայերէն լեզուին) վերաբերութեամբ։ Առաջինով մշակուած գրականութիւնը մեծ արժէք ունի լեզուաբանական, բանասիրական ու ազգագրական տեսակէտներով. իսկ երկրորդը յայտնապէս շատ աւելի գործնական է և կը ծառայէ Պոլսի աշխարհաբարը հարստացնելու, բուսային, հանքային, երկրագործական, արուեստագիտական եայլն բառերու մթերքով, ինչպէս նաեւ ինչ ինչ ոճերով կամ հայերէն յատկաբանութիւններով, որոնք քիչ չեն գաւառաբարբառներու մէջ։ Գաւառաբարբառներու այս երկրորդ և բոլորովին գործնական պաշտօնը կատարելու համար հմտութիւն և խղճամիտ աշխատութիւն մը պէտք է, որպէս զի կարելի ըլլայ գիտական ճշդութեամբ պատուաստել զանոնք Պոլսի աշխարհաբարին, որ գրուած է մամուլը, դպրոցներն ու վաճառատուները, վերջապէս եղած է տիրող լեզուն մեր ժողովուրդին մէջ։ Ինչպէս որ կը հետեւի այս դիտողութիւններէն, շատ լուրջ, շատ իրական պատասխանատուութիւն մը կը ծանրանայ մեր գաւառացի գրողներուն վրայ, որոնց աշխատութեան արդիւնքը պէտք չէ որ ծառայէ հեղինակ ըսուելու սնամէջ փառասիրութիւնները յագեցնելու, այլ պէտք է որ հաստատուն հետքեր թողու մամուլի մէջ, և գաւառաբարբառներու այն մարգրիտները, որոնք այսպէս կամ այնպէս կը պակսին Պոլսի աշխարհաբարին, պէտք է ընդելուզուին, յեռուին արդի հայերէնի մէջ։

Ահա թէ ի՛նչ սկզբունքով կը հետաքրքրուինք գաւառական գրականութեան փորձերուն և նմոյշներուն, որոնք այս ու այն ձեւի տակ չեն պակսիր գրական հրապարակի վրայ։ Գաւառական գրականութեան փորձեր և նմոյշներ կ'ըսենք, որովհետեւ ամբողջական գործ մը միայն կրնայ իրաւամբ գաւառական գրականութիւն ըսուիլ. գրականութիւն մը, ուր կը տեսնես, զոր օրինակ, ժողովուրդի մը մտաւոր, բարոյական, տնտեսական կեանքէն բոլոր կողմերը հարազատ գրչով մը գծուած և նկարագրուած։

Փողարեանի Տրամախօսութիւնը ի՛նչ կ'արժէ ուրեմն իբր գաւառական գրականութեան նմոյշ,—ահա՛ այս խնդիրը կ'ուզենք վերլուծել՝ ինչ ինչ դիտողութիւններով։

Գիրքի մը Յառաջաբանը միեւնոյն գիրքին մէկ խտացումն է ընդհանրապէս, և այդպիսի Յառաջաբանի մը մէջ կը պատմէ մեզ Պ. Փողարեան իր Տրամախօսութեան ծագման պարագաները։ Հետեւինք իրեն. — «Սոյն տրամախօսութիւն՝ որ 1901 թուականին Երզնկեանի Քրիստինեան վարժարանի կիրակնօրեայ լսարանին համար պատրաստուած և պարբերաբար ներկայացուած է, բազմաթիւ բարեկամներու թախանձանքներէն յորդորուած՝ հրատարակութեան կուտանք։

«Յաւակնութիւն չունինք երբեք իբր լաւագոյն գործ մը՝ զայն գրական հրապարակին մատուցանելու, այլ իբր շատ համեստ պատարիկ մը՝ արդէն հասարակութեան համար գրուած՝ անոր անունին կը նուիրենք, այն քաղցր հաւատքով թէ իրական կեանքի մէջ կրնայ նա դոյզն չափով իր օգուտն ընծայել։

«Մոլութիւնը՝ որու շուրջ կը դառնան սոյն աշխատասիրութեան բոլոր տեսիլները, այնքան լայն ծաւալ գտած և այնքան աղէտալիօրէն ներգործած է մարդկային ճակատագրին վրայ, որ կ'արժէ զոհել անոր՝ չէ՛ թէ այսքան ճղճիմ էջեր, այլ ամբողջ ստուարաթիւ հարուստ գործեր ու հատորներ և անոնց միջոցաւ կատարել անոր ճշմարիտ ախտազննութիւնը իր բոլոր տխուր երանգներուն և չարաշուք հետեւութիւններուն մէջ։

«Գալով գրութեան ոճին և ձեւին, նիւթը գերազանցապէս հանրամատչելի ըլլալով, այսինքն ժողովուրդին կեանքէն քաղուած, և հանրութեան օգտին համար միայն գրուած ըլլալով, հարկ էր որ հոն լեզուի և ոճի ամէն պարզութիւն տիրէր։ Այս տեսակէտով հեղինակին փափաքն էր նոյն իսկ բոլորովին ռամկական ոճով ներկայացնել գործը, եթէ սակայն գիտական, բնախօսական ու առողջաբանական կարգ մը կարեւոր օրէնքներու և կանոններու անհրաժեշտ բացատրութիւնները չբռնադատէին զինք յանկամս իր այս բաղձանքին փոքր ինչ շեղելու և ընտրելու միջին ուղի մը, որ էր գործածել ճիշդ Երզնկացի նորահաս զարգացեալ երիտասարդութեան ոճն ու լեզուն։

«Հեղինակին միակ նպատակակէտը օգտակար միայն լինելով, ջանացած է ուղղակի անոր դիմելու, առանց ամենեւին ջանադիր ըլլալու ոճի և արուեստի նրբութիւններով գրական ճաշակներու գոհացում տալու հարկին։ Խստիւ խուսափած է մանաւանդ անճահ բառակերտութիւններէ, բառերու մնամէջ կուտակումներէ, փքոցաւոյթ բացատրութիւններէ և անիմաստ խրթնաբանութիւններէ, որոնք այսօր մեր դարավերջիկ ցուցամոլ գրականութեան միակ բնադրոշմը կազմած՝ յարաճուն յորդառատ գեղծումներով կուգան մեր գրական հրապարակը ողողելու...

«Թէ ներկայ ձեռնարկով՝ հեղինակը որքան յաջողած է իր առաջադրած նպատակին մէջ, այդ կէտը հասարակութեան ներողամիտ դատողութեան կը թողու»։

Բայց այսչափով չբաւականանար Տրամախօսութեան Հեղինակը, այլ «կը բաղձայ որ իր ներկայ գործը իբր տրամախօսութիւն՝ ոչ միայն կիրակնօրեայ հանրային գումարումներու, խօսարաններու և լսարաններու հաճելի և օգտակար ժամանցը կազմէ», այլ նաեւ կը բաղձայ որ ան «իբր դասագիրք» գտնուի ուսանողին և ուսուցչին ձեռքը, «իբր քարոզագիրք» քարոզիչներուն ձեռքը, իբր «վերին աստիճանով գրքի» լրագրական հրապարակի համար, վերջապէս «իբր ընթերցարան գտնուի ամէն անհատի սնարին մօտ»։

Պ. Փողարեան թէեւ իր Յառաջաբանին առաջին տողերուն մէջ յայտարարեց թէ երբեք յաւակնութիւն չունի, իբր լաւագոյն գործ մը՝ իր Տրամախօսութիւնը գրական հրապարակին մատուցանելու, բայց իր վերջաբանին մէջ միամիտ՝ թէ յաւակնոտ չեշտով մը կը յայտարարէ, թէ ինքը կը բաղձայ այս «համեստ պատարիկը» տեսնել դասատուներուն և ուսանողներուն ձեռքը իբր դասագիրք... անշուշտ, քանի որ ընտիր, մանկավարժական դասագիրքեր կը պակսին մեր դպրոցներուն մէջ. իբր քարոզագիրք քարոզիչներուն ձեռքը... որովհետեւ ամէն բան կայ այս «համեստ պատարիկին» մէջ, և քարոզիչներէն շատեր նիւթ չեն գտներ քարոզելու. և գինեմոլութիւնը, աշխարհի պէս տեւական նիւթ մը, մանաւանդ տեւական ըլլալու կոչուած է այսպիսի տրամախօսութեան մը մէջ. իբր վերին աստիճանով գրքի լրագրական հրապարակի վրայ... իբր թէ մեր մամուլը երբեք բան մը գրած չըլլար այս մասին, մանաւանդ Թաւչանճեան մրցանակը շահելու համար. իբր ընթերցարան... ո՛հ, ամէն անհատի սնարին մօտ։ Ա՛լ պէտք չէ ուրիշ բան մը բարձերուն վրայ կամ տակը. Տրամախօսութիւնը թըլըսըմ պիտի ըլլայ՝ ամէն կերպով և ամէն կերպ օգուտներ հայթայթելու համար։ Բայց՝ եթէ շատ զուարճալի չէք գտներ, ես կը բաղձայի՝ որ այս գիրքէն մէկ մէկ օրինակ գինովներու և արբշիռներու մահուան բարձերուն տակ դնէին դագաղին մէջ և միասին թաղէին։ Որովհետեւ, որչափ գիտեմ, ոչ մէկ հեղինակ կը յաւակնի, ո՛չ, ոչ, կը բաղձայ՝ որ իր ոչ թէ ո և է «համեստ պատարիկը», այլ նոյն իսկ իր ոսկեփորիկ գործերը ծառայէին ամէն բանի, լրացնէին ամէն պէտք դպրոցի մէջ, եկեղեցիի մէջ, լրագրութեան մէջ, ինչպէս նաեւ տուներու մէջ... «ամէն անհատի սնարին մօտ»։

Այս պիտի ըլլար Երզնկայէն եկած գաւառական գրականութեան առաջին նմոյշին... առաջին բաղձանքներն ու յաւակնութիւնները։ —Բայց պահ մը մենք ալ միամիտ ըլլանք և թող տանք տրամախօսութեան հեղինակին, որ արդարացնէ իր բաղձանքը. ինչ պատճառով սակայն Ա.) նիւթը լա՞ւ ընտրած է. Բ.) տրամախօսական պայմանները պէտք եղածին պէս գործադրած է. Գ.) լեզուն ու ոճը իսկապէս նորահաս և զարգացեալ Երզնկացիներո՞ւ լեզուն ու ոճն է։

Ա. Գինեմոլութիւնը իր այն իմաստով, որով կը տիրէ, զոր օրինակ, Եւրոպայի մէջ, սուտ է որ անծանօթ է արեւելեան ազգերու և ժողովուրդներու։ Բայց գինին, լա՛ւ ևս օղին, իր արտառոց և պարբերական գործածութեամբ շատ անգամ ցաւալի, անշուշտ նաեւ զուարճալի դէպքեր ու տեսարաններ ստեղծած է և կը ստեղծէ արեւելցիներու քով։ Նոյ նահապետ գինեմոլ մը չէր, բայց քիչ մը չափազանց գործածելով իր նոր գտած հեղուկը, փափուկ վիճակի մը մէջ գտնուեցաւ և անզգայացաւ. և ես, որչափ գիտեմ, գաւառներու մէջ նոյնանման արբեցութեան դէպքերն են, որ կը պատահին շատ անգամ։ Թէ՛ ըմպելիքը և թէ՛ արբենալու կերպը բոլորովին տարբեր են արեւմուտքի խառնակ ու բազմատեսակ թունաւորիչ խմելիքներէն։ Այս ըսել չէ սակայն, որ բացառիկ դէպքեր ու դէմքեր չեն պատահիր արեւելեան արբեցութեան մէջ։ Ասկէց զատ սա ալ ստոյգ է, որ, զոր օրինակ, գաւառէ գաւառ տարբերութիւն կայ այս մասին, այնպէս որ երկիր մը գինեւէտ բերքերուն (խաղող, թութ) առատութիւնը և հետեւաբար աժանութիւնը պատճառ կ'ըլլան, որ տեղացիք քիչ մը շատ նետեն օղի կամ գինի։ Որչափ ալ այսպէս եղած ըլլայ իրականութիւնը նոյն իսկ մեզ համար, չենք կարծեր որ, Փողարեանի նկարագրել ուզած գինեմոլութիւնը ճշգրիտ պատկերն ու հարազատ նկարագիրը (caractère) եղած ըլլայ նոյն իսկ Հայոց արբեցութեան։

Փողարեան իր ընտրած նիւթը խոշորցնելու և ատոր նկարագրութեան ազդեցութիւնը խորունկ և ներգործիչ ընելու համար, արեւելքի արբեցութեան— որ ինչպէս յաճախ չըսուած է արդիւնք է անխարդախ ու անխառն «ճերմակ ջրիկ»ին —հագցուցած է արեւմուտքի գինեմոլութեան կամ ալքոլականութեան բոլոր յարմար ու անյարմար պատճառներն ու արդիւնքները։ Այս տեսակէտով՝ ընտրուած նիւթը չափազանց այլասերած է Փողարեանի գրչին տակ։ Փողարեան աւելի արժէքաւոր գիրք մը գրած պիտի ըլլար՝ եթէ գինեմոլութիւնը՝ իբր նիւթ՝ իր իսկ հարազատ վիճակին մէջ կարենար նկարագրել։ — Ժողովրդական բարքերու ուսումնասիրութեան նուիրուած այսպիսի ձեռնարկներ, ի՛նչ սեռի ալ վերաբերին, պէտք է որ կարելի եղածին չափ զերծ ըլլան մտացածին յաւելուածներէ, գրչի արուեստականութիւններէ. վասն զի կարելի չէ այսպիսի ազգագրական հանգամանք ունեցող նիւթերը այլայլել թէ՛ ըստ ինքեան և թէ՛ ըստ ձեւին։

Բ.— Տրամախօսական, աւելի ճիշդ կ'ըլլար ըսել թատերական ձեւը կամ կաղապարն ալ, որուն մէջ թափած է Փողարեան Երզնկայի գինեմոլութիւնը, զուրկ է արուեստագիտական (բեմական) պայմաններէ։ Գինեմոլութիւնը թատերաբեմի վրայ կը յարմարի, ըստ իս, կատակերգական ձեւով։ Եւ կատակերգութեան համար Փողարեան կրնար ուսումնասիրել Մոլիէրի գործերը կամ գէթ Պարոնեանի Մեծապատիւ մուրացկաններ՝ տեսնելու համար թէ ի՛նչ չափով կարելի է ընդլայնել այսպիսի նիւթ մը։ Փողարեան ինը արարուածներով և բազմաթիւ տեսարաններով աւելորդ և տաղտկալի ընդլայնումներ ըրած է՝ գինեմոլութիւնը ներկայացնելու համար, և խճողած է տեսարանները բազմաթիւ դերասաններով։ Իսկ դերասաններուն բերանը դրած երկա՜ր երկա՜ր խօսքեր, մենախօսութիւններ, բնական և իրական ըլլալու համար պէտք է շատ բան կորսնցնէին իրենց գրուած ձեւերէն։

Ընկերաբանական, իմաստասիրական մտածութիւններ, վարդապետական (կրօնական) տեսութիւններ, նոյն իսկ յարմար ու անյարմար կոչումներ կամ վկայութիւններ Ս. Գիրքէն, իբր թէ բաւական չըլլային սա արբշիռներու բերնին մէջ. անդին կարգ մը գիտուններ, բարոյախօսներ, տնտեսագէտներ, դասագիրքերու ոճով և վարժապետի մը յաւակնոտութեամբ անտանելի ծանրութիւն մը և բնիկ լրջութիւն մը կ'ուզեն բերել գինեմոլութեան դէմ, իւրաքանչիւրը իր ձանձրալի փաստերով, և Խաչօղլեան, որ գէշ դէմք մը չէ իր դերին մէջ, իրաւամբ կը ծիծաղի բոլոր ատոնց վրայ, և ինքը, ամէնէն աւելի յամառ խմողը, ամէնէն դաժանը, որ խօսք հասկընելու կարողութիւն ունի, երբեք բան չհասկնար թատերաբեմական այդ բարբանջանքներէն, և վերջապէս կը յուզուի, կը թուլնայ, կը սթափի և կ'որոշէ ա՛լ չխմել... երբ կը դպչին իր այրական ու հայրական զգացումներուն։ Եթէ Խաչօղլեանի պէս արբշիռ ու անզգամ մէկը՝ կրնայ եղեր սթափիլ և զգաստանալ՝ անօթի մնացած, պատառ մը հացի կարօտ զաւակներու պզտիկներու շա՛տ մէկ տկար պատկերին հանդէպ, և վճռել, թէ այլ ևս կաթիլ մըն ալ բերանը պիտի չդնէ իր գոված և պաշտած «ճերմակ ջրիկ»ն, ի՛նչ հարկ կար ուրեմն այնքան երկար բարակ ճառերու՝ մասնագէտներու և փորձառուներու կողմէն՝ գինեմոլութեան ֆիզիքական, բարոյական և տնտեսական չարիքները, ոչ թէ «համառօտիւ», ինչպէս ըսուած է գիրքի կողքին վրայ, այլ ձանձրալի նախադասութիւններով բացատրելու համար։ Բայց միթէ կարելի՞ է լաւ չընտրուած, մա՛նաւանդ լաւ չըմբռնուած նիւթ մը եղածէն տարբեր կերպով մը ներկայացնել։ Իր բնիկ և հարազատ նկարագիրը կորսնցուցած գինեմոլութիւն մը՝ անհարազատ նկարագրութեամբ մը միայն պիտի կրնար պատկերանալ։

Արուեստագիտական այս թերութիւններուն քով կարելի չէ մոռնալ նաեւ կաղանդէն մինչեւ Բարեկենդան կամ Մեծ Պահք երկարած միջոցը, ուր կը տարուբերին գինեմոլութեան այս ինը անհանդուրժելի արարուածները, միջոց մը, որ գոնէ չէ լեցուած դէպքերու և դէմքերու կանոնաւոր շղթայումով, և խրամատուած ճամբու մը տպաւորութիւնը կ'ընէ ընթերցողին վրայ։

Գ.— Գալով լեզուին ու ոճին, այս մասին բոլորովին յուսախաբ կ'ըլլայ ընթերցողը, եթէ չէ մոռցած Փողարեանի իր Յառաջաբանին մէջ ըրած յայտարարութիւնը, «Որ էր գործածել ճիշդ Երզնկացի նորահաս զարգացեալ երիտասարդութեան սովորական ոճն ու լեզուն»։

Եւ իրօք՝ եթէ այս Տրամախօսութեան լեզուն է Երզնկայի նորահաս զարգացեալ երիտասարդութեան ոճն ու լեզուն, մեր մասին կը ցաւինք, և չենք ուզեր նոյն իսկ հաւատալ, որ տեղ տեղ այսչափ գռեհիկ, տեղ տեղ գոնդաղ, ուռուցիկ, վերջապէս գաւառաբարբառի մը չէզոքն ու յատկութիւններէն գրեթէ ոչինչ յիշեցնող հայերէն մը խօսած ըլլան արդի Երզնկացի «նորահաս զարգացեալ» երիտասարդներ։ Եթէ այս ոճով ու լեզուով կը կրթուին հիմա Երզնկայի դպրոցականներն ալ, այս պարագան ալ անհասկնալի կը թուի մեզ. որովհետեւ կը խորհինք որ, զարգացեալ երիտասարդութիւնը դպրոցով կը զարգանայ, և Փողարեանի Տրամախօսութեան ոճն ու լեզուն չկրնար զարգացման գործիք ըլլալ։

Երանի՜ թէ Փողարեան ամուր փարած ըլլար իր փափաքին և երբեք չշեղէր սա «Երզնկացի նորահաս զարգացեալ երիտասարդութեան սովորական ոճն ու լեզուն» գործածել իր Տրամախօսութեան համար, այլ աշխատէր «բոլորովին ռամկական ոճով ներկայացնել գործը»։ Եւ իրաւ ալ, եթէ երզնկեան գաւառաբարբառով գրուած ըլլար այս գրքոյկը, պայմանաւ որ նիւթն ալ լաւ ըմբռնուած ըլլար, առանց չափազանցութեան և այլասերութեան, Պ. Փողարեան՝ շատ ընտիր և քաջալերութեան կատարելապէս արժանի գործ մը հեղինակած պիտի ըլլար, և այսպիսի գործ մըն ալ ամէնէն արժանաւորներէն մէկը պիտի հանդիսանար հաւանաբար... Յովսէփ Իզմիրեանց գրական մրցանակին։

Աւա՜ղ, սակայն, մեր գաւառացի գրագէտներ, որոնցմէ շատ քիչ ունինք դժբախտաբար, կամ լաւ ևս, գրողներ՝ շատ, շատ մեծ սխալ մը կ'ընեն չճանչնալով իրենց գաւառաբարբառներուն յարգն ու արժէքը, և կը հետեւին ուռուցիկ աշխարհաբարի մը, որ գոնէ Կ. Պոլսի կոկիկ աշխարհաբարն ալ չէ, և չեն կրնար օգտուիլ իրենց սեփական լեզուային այդ հարստութիւններէն, գիտնօրէն և խղճմտօրէն։ Քիչ գրել և լաւ հայերէն գրել՝ մեծ, բարձր արժանիք մըն է և պէտք է ըլլայ մեր գաւառացի գրագէտներուն և գրողներուն համար։ Այս հասկացողութեամբ գրական ապրող գործեր թողած պիտի ըլլան անոնք։

Ահա՛ մեր դիտած տեսակէտներով՝ արժէքը Պ. Փողարեանի գրած տրամախօսութեան, որուն թերութիւնները մատնանիշ ըրինք. իսկ առաւելութիւնները, եթէ կան, հարկաւ օգտակար եղած են Երզնկայի մէջ, թատերաբեմէն լսողներուն, որոնց դիտելու և քննելու կերպերը տարբեր են։

Վստահ ենք, որ Փողարեան նկատի պիտի առնէ այս դիտողութիւնները բոլորովին բարեացակամութեամբ, և պիտի օգտուի իր միւս «տասնէ աւելի» շահեկան նիւթերու վրայ գրած Տրամախօսութիւնները սրբագրելու համար, չմոռնալով մանաւանդ Երզնկայի գաւառաբարբառը, որ կարծուածէն աւելի պիտի բարձրացնէ իր գործերուն արժէքը։

ՔՆՆԱԴԱՏ

ԱՏԱԲԱԶԱՐԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը ծանուցանենք Ատաբազարի մեր յարգելի բաժանորդներուն և ամէն անոնց որոնք կը փափաքին այսուհետեւ բաժանորդագրուիլ Արեւելքի, թէ նոյն քաղաքին մէջ թերթիս գործակալութիւնը ստանձնած է Զարեհ էֆ. Կէնճեան, որուն պէտք է դիմել՝ բաժանորդագրական յանձնարարութեանց համար։

«ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ —41—

ՏԱՆԻԷԼ ԼԸՍԻՒԷՕՐ

ԿՆՈՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԿԱՇԿԱՆԴՈՒԱԾ ԿՈՄՍՈՒՀԻՆ

Է.

ՔԼՕՏԻԱ

Երբ Էլիզէի դռնապանը գոչեց պաշտօնական սրահէն ներս մանելով. «Տը Թրանի իշխանուհի», մանկամարդ կինը կրցաւ վայելուչ դանդաղութեամբ մուտ գործել, ապահով թէ իր ձգելիք տպաւորութիւնը աւելի պիտի չեղծուէր քիչ մը սպասումով։

Էլիզէի մէջ տրուած փառաւոր հացկերոյթին իրիկունը, Օբերայի հրապարակը բազմութեամբ լեցուած էր գեղեցիկ ու պայծառ գիշերուան մէջ. լանջքի մը պէս տրոփուն։

Խորհրդաւոր շունչեր ու շարժումներ կ'օրօրէին մթին ու կենդանի զանգուածը։

Այդ գիշերային սարսուռները կը տարածուէին հեռուն, մինչեւ Լուվր, մինչեւ Վանտոմի կոթողը ու Մատլէն, լայն շնչերակներով, ուր մարդկային սրտերը կը խառնուէին և ճոխ արեան կաթիլներու պէս կը թաւալէին։

Ամէն կողմ կը տեսնուէին ելեկտրական ծաղիկներու դրասանգներ։ Ծառուղիներուն վրայ՝ մէկ տունէն դէպ ի միւսը կ'երկարէին անոնք, ինչպէս բարունակները թոսքանեան թթենիներուն միջեւ։ Անոնց երփներանգ լոյսերը արտակարգ ցոլքեր կը դնէին բոլոր դէմքերու վրայ։

Հրթիռներ ի վեր կը հանէին շէնքերու ճարտարապետական գիծերը։ Դրօշակներ կը ծածանէին ամէն կողմ։

Զինուորական ակումբին անկիւնը, զէնքերը հողմահարի ձեւով գրուած էին, և պատշգամը լեցուած էր համազգեստներով։

Բարձրաստիճան հիւրերն անցած ճամբուն վրայ զինուորական պատիւներ կ'ընծայուէին։ Արուեստագէտ ու ռամիկ հաւասարապէս կը հիանային զինուորական այդ փառաւոր տողանցումին հանդէպ։

Հանդիսական թափօրը Օբերային կամարին տակ անհետացաւ։

Լոյսերով շողշողուն թատրոնին մէջ կանացի արդուզարդեր կը վխտային սկսեալ ամենաբարձր օթեակներէն մինչեւ նուագախումբի և «բարթէր»ի թիկնաթոռները, ուր կիներ ալ կ'ընդունուէին։

Այրերուն մէջ քիչեր սեւ զգեստ հագած էին, մինչ համազգեստ կրողները մեծամասնութիւն կը կազմէին։ Բոլոր այդ շողշողուն ու գողտր երանգները, փափկահիւս շրջազգեստները, գեղեցիկ ուսերու ողորկութիւնը, շղարշներու արձակած ցոլքերը, ոսկեպատ ուսնոցները և շքանշանները, մանաւանդ բնական ծաղիկներու առատութիւնը, որոնցմով զարդարուած էին օթեակները, սիւները և բեմին կանթեղաշարը, խառնուած արմաւենիի կանաչ ու մեծ տերեւներու հետ, վերջապէս գոյներու այդ անօրինակ գեղերինումը, հսկայ գոհարատուփի մը մէջ ընդելուզուած գոգցես, շլացուցիչ տեսարան մը կը ձեւացնէին։

Երբ բարձրաստիճան հիւրը երեւան եկաւ ճիշդ բեմին վրայ նայող օթեակին մէջ, ամբողջ հանդիսատեսները ոտքի ելան։ Երկու ազգերու քայլերգներն ալ նուագուեցան յաջորդաբար։

Յետոյ բարձրաստիճան հիւրը, Ֆրանսայի նախագահն ու կինը նստած ըլլալով՝ ամէն ոք իր թիկնաթոռին մէջ տեղաւորուեցաւ և վարագոյրը բացուեցաւ։

Յայտագրին մէջ կային Ֆրայշուցէ արարուած մը, հելլենական պարեր, Սամսոն և Տալիլա ու Ռոպէր լը Տիապլի մէկ պարերգը։

Հանդիսականները տաղտկալի կը գտնէին թատերական յայտագիրը, կը քննադատէին դերակատարները և ներկայացման երկայնութիւնը։

Հոս եկած էին, միջնարարներուն համար, երբ օթեակները այցելութիւն պիտի տային, բարձրաստիճան հիւրին պատուոյ պիտի դիտէին ֆուայէին մէջ։

Այդ ժամանակամիջոցին սպասելով՝ կը յօրանջէին ու զիրար կը դիտէին։ Մերթ վրան բաց խօսքեր կ'ընէին մեղմաձայն, իրենց կիսաբաց շրթունքներուն մէջէն։

Ամէնէն աւելի դիտուած կինն էր իտալուհի մը, որ բարձրաստիճան հիւրին հանդիպակաց օթեակին մէջ կը գտնուէր։

Իր անունը կը շրջէր ամէն կողմ. Թրանի իշխանուհին էր։

Բոլոր հանդիսական կիները, անգիտակից ախոյեաններ, կը քննադատէին Քլօտիայի նրբութիւնը, դէմքին չորութիւնը, իր արտառոց զգեստը, տեսակ մը կանացի նափօրտ, որ ի վեր կը հանէին իր ջղագրգիռ դիւրաթեքութիւնը։ Իր ադամանդ գոհարեղէնները ամէնուն հիացման առարկայ կը դառնային. Շողակն մը կը փողփողէր իր սեւ մազերուն մէջ և մարգրիտ ալիքներ կը թաւալէին մինչեւ մէջքը, իսկ վիզը շրջապատուած էր առասպելական խոշորութիւն ունեցող մարգրիտներով։ Այրերը մտախոհութեամբ դիտել կը ձեւացնէին, իրենց ընկերուհիներուն պատճառաւ։ Բայց ամէն վայրկեան իրենց խուսափուկ ու արագ ակնարկները կը յառէին Քլօտիայի դէմքին, իր անրջային ու խոնջ նայուածքներուն, տարփանքէն նիհարցած մարմնոյն և փոքր լանջքին վրայ, որ հակառակ քիչ հոլանի ըլլալուն, ամբողջովին ի յայտ կուգար։

Իր եղբայրը, Մարքօ տը Սթալիա, որ միեւնոյն օթեակին մէջ կը նշմարուէր, Բարիզցիներուն ծանօթ անձ մըն էր։

Երեւելի անձնաւորութիւններ Քլօտիայի օթեակը գացին։ Ամէն ոք մտովի կը հարցնէր թէ ո՛վ էր այդ կնոջ սիրահարը։ Սակայն ակնարկներու և ժպիտներու անզգալի փոխանակութիւն մը ամբողջ թատերասրահին կողմէ հրաշքով նշմարուեցաւ, կարծես ելեկտրական հոսանքի մը միջոցաւ։

Ենթադրութիւնը վայրկենական եղաւ. Քլօտիա սիրուհին էր այդ հիւրին։

Կիներու թշնամական զգացումները սաստկացան։ Իսկ այրերու ցանկութիւնը ա՛լ աւելի բորբոքեցաւ։

Քլօտիա փոյթն անգամ չէր ըներ այդ ամէնը։

Երբ վարագոյրը իջաւ երկրորդ միջնարարին, Քլօտիա իր եղբօրն ըսաւ.

—Տ'Էրքիւանի կոմսուհին չպիտի ընծայես քու մեծարանքներդ։

—Պարտիմ այդ բանն ընել, ըսաւ դուքսը։

Երկիւղ մը կը կծկէր Մարքօյի կոկորդը։ Սակայն աչքերը չէր բաժնած Սօլանժէն, նոյն իսկ ուրիշ տեղ նայած ատեն։ Կոմսուհին իր ամուսնոյն քով կը գտնուէր բեմին մօտ գտնուող օթեակի մը մէջ։

Քլօտիայի պէս ամբողջ թատերասրահին ուշադրութիւնը չէր գրաւած կոմսուհին։

Հազիւ գեղանի կը թուէր Սօլանժ, թատրոնի շքեղ յարդարանքներուն մէջ, որոնք այնքան նպաստաւոր չեն կոմսուհիին պէս նուրբ դէմք ունեցողներուն։ Մնաց որ՝ իր փափուկ դիմագծերն ալ խոր տխրութիւն մը կը ցոլացնէին։

Սօլանժ դժգոհ ու տմոյն երեւոյթ մը ունէր յորդ լոյսերուն տակ, այն կիներուն առնթեր, որոնց շպարուած գոյնը աչքառու կը դարձնէր զիրենք, մինչ կոմսուհիին դէմքը աւելի խիստ արտայայտութիւն մը ունէր բաղդատմամբ միւս կիներուն։

—Մարքինօ, կը տեսնես որ քեզի ծառայութիւն կը մատուցանեմ, ըսաւ Քլօտիա։ Տ'Էրքիւանի ամոլին օթեակը գնա և կոմսը ինծի ձգէ։ Ատիկա միջոց պիտի ընծայէ քեզի՝ պաշտած կնոջդ հետ առանձին մնալու։ Այդ պահուն այցելութիւններ չպիտի ընդունի, որովհետեւ ամէն ոք խռնուած պիտի ըլլայ հոն ուր կը պտտի բարձրաստիճան հիւրը։

—Քլօտիա, այդպէս մի՛ խօսիր այդ կնոջ վրայ։

(Շարունակելի)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՆԳԼԻԱ

ԳԱՂԹԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Երկուշաբթի օրը Լոնտոնի մէջ գումարուած գաղթային համաժողովին ներկայացուելիք խնդիրներուն ամէնէն շահեկանն է՝ միայն Խորհուրդի մը կազմութիւնը։ Համաժողովը, եթէ իր կացութիւնը այդ նպատակով կանոնաւորուի, պիտի կրնայ այդ տեսակ Խորհուրդի մը հանգամանքը ստանալ, որուն որոշումները ճշգրիտ վիճակ մը պիտի ունենան։ Սակայն այդ խնդիրը դժուարութիւններ առաջ պիտի բերէ, վասն զի Քանատայի Նախարարապետ Սըր Ուիլֆրիտ Լօրիէ, բրիտանական գաղթային պետական ամէնէն ազդեցիկ մարդերէն մէկը, համակարծիք չէ այդ տեսակ Խորհուրդի մը կազմութեանը։ Գալով գաղթավայրերուն մասնակցութեանը՝ բրիտանական տէրութեան պաշտպանութեան ծախքերուն, դիտել կը տրուի թէ այդ գաղթավայրերը արդէն պարտաւոր են իրենց սեպհական զինուորական ուժերուն ծախքերը հոգալ՝ իրենց սահմանագլուխներուն բարեկարգութիւնը և պաշտպանութիւնը ապահովելու։ Այդ կերպով էր որ Նաթալ, առանց Անգլիոյ կառավարութեան աջակցութեանը, կրցաւ զսպել վերջերս պատահած անկարգութիւնները։ Միւս կողմէ ըսուեցաւ թէ գաղթավայրերը պէտք է նպաստեն բրիտանական նաւատորմին, որ իրենց ապահովութիւնը կ'երաշխաւորէ։ Գաղթավայրերը ատոր կը պատասխանեն թէ Անգլիա, նոյն իսկ եթէ գաղթավայր ալ չունենար, ատոր համար իր նաւատորմը զեղչելու վիճակին մէջ պիտի չգտնուէր։ Մինչ պիտի հարկադրուէր իր նաւատորմը միեւնոյն վիճակին մէջ պահել՝ իր ծովեզերքներուն և ծովային վաճառականութեան ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար։ Ուստի եթէ գաղթավայրերը պարտաւոր են քանով մը նպաստել Անգլիոյ զինուորական և կամ ուրիշ ծախքերու, հարկ պիտի ըլլայ ուրիշ կերպով գոհացում տալ անոնց՝ օրինակի համար կարգ մը նախապատիւ մաքսեր Անգլիա ներածուած անոնց ապրանքներուն համար։ Հիմա Լոնտոնի մէջ խնդիր է գիտնալ թէ գաղթային համաժողովը գործնական ելքի մը պիտի յանգի՞, թէ կարգ մը պլատոնական որոշումներ պիտի տրուին, որոնք իրական փոփոխութեան մը պիտի չենթարկեն բրիտանական գաղթավայրերուն միջեւ եղած յարաբերութիւնները։

ԼՈՐՏ ՌՕԲԷՐԹՍ ԵՒ ԶՕՐԱՎԱՐ ՊՈԹԱ

Գաղթային համաժողովին պատկանող պետական մարդերը, երեքշաբթի օրը, գացին քաղաքապետութեան պաշտօնարանը, ուր ստացան Լոնտոնի քաղաքացիութեան տիտղոսը։ Փողոցները դրօշազարդուած էին և ամէն կողմ վերտառութիւններ գրուած էին փողոցներուն մէջ. մէկին մէջ գրուած էր. «Մէկ դրօշ, մէկ ժողովուրդ»։ Ուրիշի մը վրան ալ հետեւեալը. — «Լոնտոն քաղաքը բարի գալուստ կը մաղթէ ամենամեծ Բրիտանիոյ իր զաւակներուն։» Գաղթավայրերու նախարարապետները թափօր մը կազմած էին ոստիկաններու ուղեկցութեամբ։ Ժողովուրդին մեծագործ ծափահարութեանց ամէնէն աւելի առարկայ կ'ըլլար Թրանսվալի նախարարապետ Պոթա զօրավարը։ Քաղաքապետութեան պաշտօնարանին մէջ, Կիլտհոլ, քաղաքապետը ու խորհրդականները իրենց նկարագեղ և աւանդական հագուստներովը, Լոնտոնի հիւրերուն կը սպասէին հացկերոյթի մեծ սրահին մէջ, ուր փայլուն բազմութիւն մը հաւաքուած էր։ Գաղթավայրի նախարարապետները հաւատարմութեան երդում ըրին թագաւորին ու Լոնտոնի քաղաքին, որուն պատգամաւորը իբրեւ քաղաքացի անոնց ձեռքը սեղմեց. նաեւ բանախօսութիւն մը արտասանելով բարի գալուստ մաղթեց, ըսելով որ անգլիական տէրութեան մեծ ընտանիքին անդամները պողպատէ աւելի զօրաւոր կապերով միացած են իրարու և թէ այդ կապերը ամրապնդուած են ադամանդէն աւելի կարծր պնդահողով։ Բանախօսը յարեց. — «Իցիւ թէ շարունակէինք մեր զօրաւոր տէրութիւնը կառուցանել այն հիմերուն վրայ զորս հաստատած են մեր նախնիք՝ այսինքն կրօնք, հաւատարմութիւն և երկրասիրութիւն։» Գաղթային նախարարապետները երդում ըրին «Բարի անուն ու համբաւ ունեցող մարդեր ըլլալ, չաշխատիլ քաղաքացիութեան իրաւունքն օգտուելու՝ քաղաքին իրաւունքներէն և սովորութիւններէն բան մը կորզելու համար, այլ պատրաստ՝ իրենց բաժինը հատուցանելու և մասնակցելու քաղաքին ծախքերուն։» Պատգամաւորը գաղթավայրի իւրաքանչիւր նախարարապետի յանձնեց քաղաքացիի վկայականը՝ մագաղաթէ, երփներանգ և ամէն մէկ գաղթավայրի զինանշանովը զարդարուն։ Աւստրալիոյ նախարարապետը, բոլոր պաշտօնակիցներուն կողմէ, շնորհակալութիւն յայտնեց։ Յետոյ սեղան մը տրուեցաւ և Սըր Հէնրի Քէմբպէլ Պէնըրմէն ու Սըր Ուիլֆրիտ Լօրիէ բաժակաճառեր արտասանեցին։ Այդ փառայեղ հանդիսաւորութեանց ամէնէն սրտայոյզ պարագան էր Պոթա զօրավարին և Լորտ Ռօպէրթսի հանդիպումը։ Վայրկենական վարանումէ մը ու լռութենէ մը ետքը, ուր երկու հակառակորդներուն միտքին մէջ հարաւային Ափրիկէի մեծ պատերազմին դիւցազնական յիշատակները արթնցած ըլլալու երեւոյթը ունէին, փոխադարձաբար ժպտեցան և բարեկամական տեսակցութեան մը սկսան, ինչ որ ամբողջ հացկերոյթին ատեն տեւեց, վասն զի իրարու քով բազմած էին։ Լոնտոնի կամաւորներուն կողմէ Նաքպատալի մէջ դրաւուած դրօշը, որ Կիլտհոլի սրահին պատէն կախուած կը մնար, այդ հացկերոյթին ատեն վերցուած էր։

— Այթի Բլիւպին մէջ տրուած սեղանի մը պահուն Պոթա զօրավարը ըսաւ թէ, Թրանսվալի ժողովուրդը կազմող բոլոր ցեղերը պիտի միանան. յայտարարեց թէ նոր գաղթավայրը հաւատարիմ պիտի մնայ անգլիական դրօշին։

— Լոնտոնի բոլոր լրագիրները մեծ խանդավառութեամբ կը խօսին, ըսելով որ քաղաքապետութեան պաշտօնարանին մէջ կատարուած հանդէսները կը հաստատեն բրիտանական տէրութեան միութիւնը և մե՛ծութիւնը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԻ ԽՆԴԻՐԸ

Միւնիխի մէջ շատ կը խօսուի Միւնխեներ Նոյէսթէն Նախրիխթէնի մէջ յօդուածին վրայ։ Այդ լրագիրը, որ Պավիէրայի մէջ ֆօն Պիւլով իշխանին թերթն է, կ'ըսէ թէ Ֆրանսացիները չկրնալով Մարոքի գործը առանց Գերմանիոյ կարգադրել, վերջապէս անոր հետ համախորհուրդ պիտի գործեն։ Նոյն թերթը կը յարէ. — «Կը մնայ վիրաւորուած արժանապատուութեան խնդիրը, որ պահանջել կուտայ թէ առաջին քայլը Գերմանիա պիտի առնէ։ Այդ առաջին քայլը ըսուեցաւ։ Որո՞ւ կողմէ։ Ոչ ոք գիտէ. բայց հիմա կը խօսին և խիստ սիրալիր վերաբերութիւն մը ունին իրարու հանդէպ։ Կ'ըսուի թէ ֆրանսական հրապարակին վրայ պիտի ընդունուին գերմանական արժեթուղթերը։ Այդ պարագան մեծ սփոփանք մը պիտի ըլլայ Գերմանիոյ տնտեսական կեանքին համար և սիրով զայն պիտի ընդունինք եթէ սուտ չըլլայ։» Պավիէրայի թերթը մինչեւ հիմա նուազ ֆրանսասէր էր, ուրեմն այդ յօդուածը շահեկան կը նկատուի։

— Կայզերի տեսակցութեան Գերմանիոյ մէջ առաջ բերած դժգոհութիւնը կատարելապէս կ'երեւայ լրագիրներուն մէջ։ Անկէ զատ երեսփոխան Պասէրման, որուն սերտ յարաբերութիւնները ֆօն Պիւլով իշխանին հետ ծանօթ են, երեքշաբթի օրը Մակտէպուրկի մէջ ճառ մը արտասանեց, ցաւ յայտնելով որ Անգլիա իր ուզածին պէս կը բաժնէ համաշխարհային քաղաքականութիւնը։ Պ. Պասէրման յարեց թէ Ալճէզիրասի դեսպանախորհուրդէն ի վեր Գերմանիա վստահ չէր Իտալիոյ մասին և համոզուած չէր թէ պատերազմ մը ծագելու պարագային Իտալիա Եռեակ Դաշնակցութեան պարտաւորութիւնները իբրեւ չեղեալ պիտի չնկատէ։ Պ. Պասէրման ըսաւ նաեւ թէ Պայէու զօրավարին գործին մէջ Պ. Բիւլմանսի ընթացքը եղական էր և Գերմանիա, վերջ ի վերջոյ, հաշտ աչքով պիտի չնայի այդ տեսակ պարագաներու, բայց թէ ամէն պարագայի մէջ Գերմանիա պէտք չէ թող տայ որ ուրիշ տէրութիւններ Լա Հէյի Դեսպանախորհուրդին մէջ իր ընելիքը տնօրինեն։ Պ. Պասէրմանի այդ յայտարարութեանց վրայ շատ կը խօսուի։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հռոմէն հետեւեալը կը հեռագրեն Բարիզի թերթի մը.

Ոչ-պաշտօնական թերթերը նորէն կը ջանան կարեւոր իրողութիւն մը չնկատելու Կայզերի տեսակցութիւնը, սակայն քաղաքական շրջանակներուն մէջ, ընդհակառակը, ատկէ զատ ուրիշ բանի վրայ չի խօսուիր։ Միանգամայն Իտալիոյ գաւառային լրագիրները, գրեթէ առանց բացառութեան, Անգլիոյ ու Իտալիոյ թագաւորներուն այդ տեսակցութիւնը յատկանշական կը նկատեն Իտալիոյ քաղաքականութեան և միջազգային կացութեան համար։ Վերոյիշեալ լրագիրներէն կան Միլանի Սէքոլօ, Թուրինոյի Սթամբան և Նաբոլիի Մաթինօ։ Թէ՛ այդ և թէ ուրիշ լրագիրներու մէջ աւելի չեզոքացուած լեզու մը կը գործածուի Իտալիոյ բացարձակ համաձայնութեանը ի նպաստ՝ Անգլիոյ և Ֆրանսայի հետ։ Կայզերի տեսակցութեան պիտի մասնակցին նաեւ Իտալիոյ ծովային նախարար Միրապէլլօ ծովակալը և Հռոմի բրիտանական դեսպանը։ Կը հերքուի կղերական շրջանակներու կողմէ երեւան հանուած այն զրոյցը թէ Անգլիոյ թագաւորը ու թագուհին Վատիկան պիտի այցելեն։

—Կ'ըսուի թէ Իտալիոյ Էլէնա թագուհին ալ Կայէթա պիտի երթայ ինքնաշարժ կառքով։

—Եղած կարգադրութեանց նայելով, Էտուարտ թագաւորը և Ալեքսանտրա թագուհին անպաշտօն կերպով Հռոմ պիտի երթան՝ այցելութիւն տալու Մարկարիթա մայր թագուհիին։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ

Անգլիոյ ելմտական նախարարը Երեսփ. ժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ ներկայացուց 1907/08 տարւոյն ելմտացոյցը։ Նախապէս հրատարակուած հաշուեցոյցէն կ'երեւի թէ 1906/07 տարւոյն 5,399,000 ոսկիի հասոյթի աւելցուկը պիտի յատկացուի Անգլիոյ հանրային պարտքերու վճարման։ Նախարարը ըսաւ թէ անցեալ տնտեսական տարին, հակառակ դրամի անձկութեան, Անգլիոյ թէ՛ ներքին և թէ՛ արտաքին վաճառականութեան համար բարգաւաճ տարի մը եղած է Անգլիոյ համար։ 1907/08 տարւոյն ծախուց համար ենթադրական գումար նշանակուած է 140,957,000 ոսկի, այսինքն նախորդ տարիէն 1,664,000 ոսկիի պակաս։ Նախարարը կը յուսայ թէ ծախուց այս նուազումը տեւական պիտի ըլլայ և տարուէ տարի նոր խնայողութիւններ պիտի ըլլան։ 1907/08 տարւոյն եկամուտը, տուրքերուն հետեւանքով, 144,190,000 ոսկի կ'ենթադրուի, որով նախորդ տարւոյն հասոյթի գումարէն 3,233,000 ոսկի աւելի։ Նախարարը կ'առաջարկէ տարեկան մինչեւ 2000 ոսկիի աշխատութեան եկամուտներուն տուրքը 1 ոսկիին համար 1 շիլինէն 9 բէնսի իջեցնել. և ժառանգական տուրքն աւելցնել 150,000 ոսկիէն աւելի վեր գումարներու համար։ Առաջին պարագային մէջ Գանձը 2 միլիոն ոսկի պիտի կորսնցնէ, իսկ երկրորդ պարագային մէջ 600,000 ոսկի աւելի հասոյթ մը պիտի գոյանայ, որով հասոյթի տրամադրելի աւելցուկը կ'ըլլայ 1,833,000 ոսկի։ Այս գումարէն 333,000 ոսկին պիտի պահուի անակնկալ ծախուց համար և 1,500,000 ոսկին ալ պիտի յատկացուի պարտքերուն վճարման։ Այս տարի 15 միլիոն ոսկի պիտի պակսի Պետութեան պարտքէն. գումար մը որուն նմանը չկայ երկրին պատմութեան մէջ։

ԼԱ ՀԷՅԻ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄԸ

Իտալիա պահանջեց որ սպառազինութեանց սահմանափակման մասին Անգլիոյ առաջարկութիւնը նախապէս ներկայացուի բոլոր տէրութեանց, Դեսպանախորհուրդին մէջ նկատողութեան առնուելու համար, որպէս զի Դեսպանախորհուրդը որոշէ թէ պէ՞տք է զայն մերժէ թէ տէրութիւնները հրաւիրէ քննելու։ Իտալիոյ այդ առաջարկութիւնը չընդունուեցաւ։ Անգլիա չուզեր որ իր առաջարկութիւնը քուէի դրուի՝ պարզապէս գիտնալու համար թէ նկատողութեան պիտի առնուի՞։ Շահեկան կը նկատուի որ Գերմանիա մերժած ըլլայ այդ առաջարկութիւնը, Ռաբալլոյի մէջ ֆօն Պիւլով իշխանին ու Պ. Դիդդոնիի տեսակցութենէն ետքը։ Զրոյց կայ թէ Գերմանիա տրամադիր չէ մինչ օրակարգին վրայ տեսնելու սպառազինութեանց սահմանափակման խնդիրը և թէ Աւստրիա-Հունգարիա ու Ռուսիա ալ կը հետեւին Գերմանիոյ օրինակին։

ՍՊԱՆԻԱ

ԹԱԳՈՒՀԻԻՆ ՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Սպանիոյ թագուհին, հակառակ իր յղութեան յառաջացեալ վիճակին, ամէն օր պտոյտներ կը կատարէ կառքով կամ ինքնաշարժ կառքով։ Երկուշաբթի օրը Ալֆոնս ԺԳ.ի հետ ներկայ գտնուեցաւ ներկայացումի մը՝ սիրքին մէջ։ Թագուհին կ'ուզէ ինք դիեցնել իր զաւակը և սնուցանել։ Թագուհին դարմանող բժիշկը այդ պարագան կարելի կը նկատէ, անոր առողջ կազմութիւնը նկատողութեան առնելով։ Օրօրոցը զետեղուեցաւ արքայական յարկաբաժնին մէջ։ Վատիկանի ազնուական պահակներէն Հոնորաթի կոմսը Մատրիտ տարաւ այն օրհնեալ գօտին զոր Պապերը սովորութիւն ունին Սպանիոյ թագուհիներուն ղրկել այս տեսակ պարագաներու մէջ։

ՄԵՔՍԻՔԱՅԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

ԵՐԵՔ ՔԱՂԱՔՆԵՐ ԿՈՐԾԱՆՈՒԱԾ
ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ԶՈՀԵՐ

Մեքսիքայի երկրաշարժին վրայ, զոր հեռագիրները ծանուցին, այս մանրամասնութիւնները կը պարունակեն վերջին թղթատարով առնուած եւրոպական լրագիրները.

Գրեթէ ամբողջ Մեքսիքայի մէջ զգացուեցան երկրաշարժի խիստ զօրաւոր ցնցումներ որոնք ամէնէն աղէտաբեր արդիւնքները ունեցան։ Մեքսիքայի երեք քաղաքներ՝ Չիլբա, Մեքսքալա ու Չիլբանսինկօ գրեթէ բոլորովին կործանեցան և 100-150 հոգի մեռան մէկ երկու օրէ ի վեր։ Երկիրը մէկ քանի անգամ ցնցուեցաւ, բայց ամէնէն զօրաւորը, այն որ Մեքսիքայի զանազան մասերուն մէջ աւերում առաջ բերաւ, կիրակի գիշեր զգացուեցաւ կէս գիշերէն մէկ ժամ առաջ։ Հիմա ամէն կողմ խուճապ կը տիրէ և բնակիչները, ահաբեկ, դաշտերը կը դիմեն։ Մեքսիքայէն Նիւ-Եորքի լրագիրներուն ուղղուած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ մինչեւ հիմա ամէնէն աւելի Մեքսիքա քաղաքը վնասուած է երկրաշարժէն. դեռ անկարելի է ըսել թէ բնակիչներէն ո՛րքանը մեռած են փլչող տուներուն փլատակներուն տակ։ Շէնքերէն շատ քիչերը տակաւին կանգուն կը մնան և աւերեալ վայրերու պաշտօնատարները քանիցս խնդրեցին կառավարութենէն որ կարելի եղածին չափ շուտով ուտելիք և վրաններ ղրկուին։ Հիմա խիստ հակասական լուրեր կ'առնուին։ Մինչդեռ մէկ քանի հեռագիրներ ամէնէն շատ յիսուն ցոյց կուտան մեռնողներուն թիւը, ուրիշ հեռագիրներ յիսունէն մինչեւ երկու հարիւր ցոյց կուտան։ Մեքսիքայի պետութեան ստացած լուրերուն նայելով, մեռեալներուն թիւը հինգ հարիւր է, սակայն այդ լուրը դեռ ստուգուած չէ։ Բազմաթիւ գիւղեր ալ վնասուած են երկրաշարժէն։ Մեքսիքայի կառավարութեան պաշտօնատարները մեծաքանակ դրամ, ուտելիք և վրան կը հաւաքեն, իսկոյն աղէտեալ վայրը ղրկելու համար, երբ ստոյգ տեղեկութիւն մը առնուի։

—Երկրաշարժի ցնցումները զգացուեր են նաեւ Մեքսիքայի ծոցին ամբողջ ծովեզերքը։ Վէրա-Քրուզի նահանգին ներսերը, մինչեւ 160 քիլոմեթր տեղ. հեռագրական հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են։ Հիւաթլօ, Սան-Բաբլօ և ուրիշ բազմաթիւ գիւղեր գրեթէ բոլորովին կործանած են։

—Աքաբուլքօ քաղաքէն լուր մը առնուած չըլլալով, կը կարծուի թէ այդ ծովեզերեայ քաղաքը մեծապէս վնասուած է։ Բոլիմայի հրաբուխն ալ բորբոքած ըլլալով, շրջակայ գիւղերու բնակիչները ահուդողի մատնուած են։

—Ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Չիլբանսիկօ ու Չիլբա քաղաքները կատարելապէս կործանած են վերջին երկրաշարժէն։ Տասնմէկ հոգի մեռած և քսաներեք հոգի վիրաւորուած են։ Ցնցումները ամբողջ օրը շարունակելով ժողովուրդը ահուդողի մատնուած է։

ԱՌԱՋԻՆ ՍԷՐ
Գրեց՝ ՓԱՅԼԱԿ
Հոգեբանական այս գեղեցիկ վէպին ընթերցումը կը յանձնարարենք իբր գրական շատ հաճելի ժամանց մը, որ միեւնոյն ատեն իր բանաստեղծական ոճին ու բարոյալից պարունակութեանը շնորհիւ, մեծ հետաքրքրութեամբ կրնայ կարդացուիլ, ընտանեկան շրջանակներու մէջ առհասարակ։ 9
Կը գտնուի բոլոր գրավաճառներու քով
Գին 4 ղրուշ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ԱՍՏԻՃԱՆ. — Իւլայի երկրորդ աստիճան տրուեցաւ քաղաքային հանգստեան թոշակի սնտուկին առաջին արկղակալ Թահսին էֆ.ի և Թաղապետական Բ. շրջանակին Տնօրէնի օգնական Իսմայիլ պէյի։ Միւթէմայիզի աստիճան՝ Տրապիզոնի նահանգին վերաքննիչ ատեանին պատժական ճիւղին նախագահ Իհսան էֆ.ի։ Սանիէ աստիճան՝ Ջէրմիկ գաւառակին գայմագամ Միւրդ պէյի։

—Կինճ գաւառին հաշուակալ անուանուեցաւ Գուռովայի նահանգին հաշուակալութեան միւմէյիզ Սէյֆէտտին էֆ.։

—Բերայի ապահովութեան կայանին Տնօրէն և նոյն թաղին մանկաբարձ անուանուեցաւ Ատալիոյ թաղապետական բժիշկ ու տեղւոյն Համիտիէ հիւանդանոցին նախորդ Տնօրէն Մարգօբուլօ էֆ.։

—Աֆիոն Գարահիսարի գաւառին Տէֆթէրխանէի պաշտօնեայ անուանուեցաւ Մէնթէշէի գաւառին Տէֆթէրխանէի պաշտօնեայ Ապտիւլքէրիմ էֆ. որուն յաջորդեց Աֆիոն Գարահիսարի Տէֆթէրխանէի պաշտօնեայ Ալի Ֆէհմի էֆ.։

—Էտիրնէի նահանգին դատական քննիչի նոր հաստատուած օգնականի պաշտօնին կոչուեցաւ Սըվազի նահանգին կեդրոնական նախնական դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական և Իրաւագիտական վարժարանին նախկին շրջանաւարտ Սէտատ պէյ, Էտիրնէի նահանգին վերաքննիչ ատեանին ընդհանուր դատախազի նոր հաստատուած օգնականի պաշտօնին կոչուեցաւ Բէօթանիոյ գաւառին նախնական դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական և Իրաւագիտական վարժարանին շրջանաւարտ Խալիլ էֆ., որուն յաջորդեց սուրիական Տրիպոլսոյ առեւտրական դատարանին նախորդ նախագահ Հասան Թահսին էֆ.։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ. — Առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ զինուորական սպառազինմանց վերատեսչութեան օգնական Զիւհտի պէյի։

—Առաջին կարգի Շէֆգաթ՝ Հիճազի Համիտիէ երկաթուղիին շինութեանց և գործառնութեանց վերատեսուչ կայս. աւագ թիկնապահ միւշիր Քեազիմ փաշայի աղջկան։ Առաջին կարգի Շէֆգաթ՝ Ռուսիոյ Վեհ. կայսրուհիին պատուակալ օրիորդ Գուքսքէվէնին կոմսուհիին։

—Իմթիազի ոսկի չքանշան՝ Նապլուսի կառավարիչ Ալիդ պէյի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԵՒԼՈՒՏ. — Պոլսոյ դատաւորին մէկ որոշմնագիրը, որ մատուցուած է կայս. Պալատ, կը ծանուցանէ թէ արաբական ներկայ ամիսը՝ Րէպի-իւլ-Էվվէլ՝ կիրակի սկսած է, որով յառաջիկայ չորեքշաբթի գիշեր պիտի կատարուի Մէվլուտը՝ այսինքն Մարգարէին ծննդեան տօնը։ Կայս. Իրատէ մը հրամայեց ըստ այնմ հարկ եղածը ի գործ դնել և նոյն գիշերը ըստ սովորութեան մզկիթներու մինարէները զարդարել և լուսավառութիւն կատարել։

ՀԻՃԱԶԻ Համիտիէ երկաթուղիին շինութեան վերատեսուչ միւշիր Քեազիմ փաշա կը տեղեկագրէ Մեծ-Եպարքոսին թէ Էլմուազամի շրջակայ երրորդ մասին շինութիւնները աւարտած են և թէ շինութեանց զինուորական վաշտը ղրկուած է 1000րդ քիլոմեթրին մօտ՝ շինութեանց ձեռնարկելու։ Նոյն կողմերը երեսուներեք կամուրջներ շինուած են, 801րդ քիլոմեթրի մեծ կամուրջին կառուցումն ալ բաւական առաջ գացած է։ Երկաթ գիծերու զետեղումը աւարտած է մինչեւ 781րդ քիլոմեթրը։

ԿԱՅՍ. ՇՆՈՐՀ. — Կայս. Իրատէ մը հրամայեց դրամական պարգեւներ շնորհել Գ. զօրաբանակէն տասնապետ Մէհմէտի և զինուոր Ահմէտի և Հիւսէյինի, որոնք Բէրլէբէ գաւառակին Եռնձա անուն տեղը աւազակներու հետ կատարուած ընդհարումին ատեն քաջութիւն ցոյց տուած են։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դեսպանը, երէկ, տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիգ փաշայի հետ։

ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ. — Կայս. Իրատէի մը համաձայն արձակուեցան 1317 և 1318 տարիներուն գրուած զինուորները, որոնք իրենց ամբողջ թօշակները ստացած են և հետզհետէ իրենց ծննդավայրերը կը ղրկուին՝ կայս. թիկնապահներու հսկողութեամբ։

ԳՈՆԵԱՅԻ նահանգին Աքսէքի գաւառակին մէջ, անցեալները, ձիւնին առատութենէն գիւղերու միջեւ ճամբաները փակուած ըլլալով, ժողովուրդը կարօտութեան մատնուած էր։ Կայս. Իրատէ մը հրամայեց որ նահանգին հասոյթներէն իբրեւ նպաստ 15,000 ղրուշ տրուի՝ շրջականերէն ցորեն գնելով նոյն տեղերը ղրկելու համար։

ԻԶՄԻՐՆԷԻ մէջ Թրամուէյ հաստատելու և ելեկտրական լոյս գործածելու ծրագրին վերաբերեալ գործողութիւնները կը կատարուին ձեռնհաս պաշտօնարանին կողմէ։

ՏՕՔԹ. ՊԻՀՐԻՆԿ. — Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհել Տօքթ. Պէհրինկի, որ ծանօթ է հիւծախտի [illegible] նկատմամբ իր ըրած աշխատութիւններով։ Տօքթ. Պէհրինկ շաբաթ օրը Գերմանիա ուղեւորեցաւ Քէօսթէնճէի ճամբով։

ԽՃՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Ձեռնհաս պաշտօնարանը որոշեց որ պաշտօնական արտօնագրով հաստատուած օտար վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող օտ. հպատակ ուսուցիչներն ալ զերծ ըլլան խճուղիներու շինութեան մասնակցելու փոխարէն վճարուած տուրքէն։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ վերատեսչութիւնը մարտ 1էն սկսեալ Պաղտատի ու Դամասկոսի միջեւ ուղտի միջոցաւ թղթատարական երթեւեկութիւն մը հաստատուած է որ շաբաթը մէկ անգամ պիտի կատարուի։

ՆԵՐՔԻՆ գործոց նախարարութեան արձանագրութեանց դիւանին Տնօրէն Ալի Հայտար պէյ որ երկուքուկէս ամիսէ ի վեր հիւանդ էր, ապաքինած է և մէկ քանի օրէն պիտի սկսի իր պաշտօնատեղին յաճախել։

[illegible] «Աֆիէթ»ի ճիւղին նախորդ Տնօրէնին ու պաշտօնեաներուն դատը շաբաթ օր նորէն կատարուեցաւ պետական Խորհուրդին նախնական դատարանին մէջ։ Զանազան քննութիւններ կատարուելէ ետքը, օրը տարաժամած ըլլալով դատավարութիւնը յետաձգուեցաւ ապրիլ 26ի հինգշաբթի օրուան։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ. — Ուրբաթ օրը և գիշերը Ատափազարի մէջ ու շրջակայքը տեղացած անձրեւներէն հեղեղներ գոյանալով Սաքարիա գետը յորդեր է, որով Համիտիէի, Կէյվէի, Ատափազարի ու Լէֆքէի մէջ և շրջակաները ողողումներ պատահեր են։ Հայտար Փաշայի երկաթուղիի կայարանը հասած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ գետերը ջուրերու տակ մնացած ըլլալով կառախումբերու երթեւեկութիւնները ընդհատուած են։ Շաբաթ առտու Հայտար Փաշայէն դէպի Էսկիշէհիր ճամբայ ելած կառախումբը հարկադրուեր է կենալ Համիտիէ կայարանին մէջ։ Այդ կողմը հեղեղներէն ողողուած ըլլալով, կարելի չէ եղած ուղեւորները ուրիշ կառախումբ փոխադրել։ Երկաթուղիի Ընկերութիւնը իսկոյն առաջին ճարտարագէտը, ուրիշ ճարտարագէտներ և պաշտօնեաներ ղրկեց, որոնք հարկ եղած միջոցները ձեռք առնեն, որով առժամաբար կարելի պիտի ըլլայ երթեւեկութիւնները շարունակել ուղեւորները մէկ կառախումբէ ուրիշ կառախումբ փոխադրելով։ Շաբաթ գիշեր Էսկիշէհիրէն ճամբայ ելած կառախումբը այդ պատճառով եօթը ժամ ուշ ժամանեց Հայտար Փաշա։ Ընկերութիւնը հարկ եղած միջոցները ձեռք առաւ ուղեւորներուն հանգստութեանը համար։

— Սաքարիա գետին բերանը, Սեւ Ծովի վրայ, աւազով և այլն լեցուած ըլլալով և անձրեւներն ալ շարունակելուն հետեւանքով, նոյն կողմերը գետը յորդեր և Ինճիրլիի շրջակայքը մէկ քանի գիւղեր ողողուեր են։ Գետին բերանը մաքրելու համար գրուեցաւ ծովային նախարարութեան որ տապա մը ղրկուի հոն։

— Ատափազարի և Կէյվէի կամուրջին մօտ արտերը ջուրերու տակ մնացած և շատ տեղեր ալ աւազով լեցուած են։

— Սէլանիկէն ապրիլ 2 թուականով կը գրեն թէ կայս. Իրատէ մը հրամայած է հարիւր յիսուն հազար ղրուշ յատկացնել՝ նահանգին մէջ ողողումներէն վնասուողներուն պէտքերը հոգալու համար։ Այդ առթիւ ալ բարեգործութիւններ եղած են կայս. արեւշատութեան համար։ Ողողումներէն վնասուողներուն համար մասնաւոր կառախումբով քսան մաքոյկ և պէտք եղածին չափ հաց ղրկուած են. նաեւ յանձնաժողով մը կազմուելով, մեծաքանակ նպաստներու հաւաքման ձեռնարկուած է։

— Կէվկէլիի, Նէվրէքօփի, Բաղլըճի մէջ և Ռումէլիի զանազան կողմերը ողողումներ պատահելով տուներ փլած և արտեր ջուրերուն տակ մնացած են։ Ողողումներէն վնասուածներուն համար հաց և այլն ղրկուած են։

— Կ. Պոլիս-Սէլանիկի երկաթուղիին ողողած ջուրերը քաշուած ըլլալով, ուրբաթ իրիկուան կառախումբը Սիրքէճիէն ճամբայ ելաւ, սակայն ուղեւորները և այլն Տէմիր Հիսարի մօտ ուրիշ կառախումբ պիտի փոխադրուին։ Ճամբաներու նորոգութիւնը փութով առաջ կը տարուի, որով կառախումբերու ուղղակի երթեւեկութիւնը մէկ քանի օրէն պիտի վերսկսի։

— Անատոլըի երկաթուղիին ճարտարագէտը երէկ առտու հեռագրեց թէ Կէյվէի ու Լէֆքէի կայարաններուն մէջտեղը և Սաքարիայի վրայ գտնուած մեծ կամուրջին մէկ ոտքը վնասուած է։ Ընկերութիւնը ծանոյց նոյն ճարտարագէտին՝ շուտով հարկ եղածը ի գործ դնել կառախումբերու կանոնաւոր երթեւեկութիւնը ապահովելու համար։

— Սէլանիկի լրագիրները ապրիլ 5 թուականով կը գրեն թէ տեղացած անձրեւներէն նորէն ողողումներ պատահեր են և սակայն անոնք վնաս չեն հասուցեր, միայն թէ երկաթուղիի կամուրջներուն նորոգութիւնը չորս-հինգ օր յետաձգուած է։ Ողողումներէն վնասուած գիւղացիներուն հարկ եղած օգնութիւնները եղած են։ Հազիւ երկու շաբաթէն կարելի պիտի ըլլայ Վարտար գետին վրայէն փոխադրելու կառախումբերու ուղեւորները։ Այսօրուընէ սկսեալ Կ. Պոլսոյ ու Սէլանիկի միջեւ թղթատարները ուղղակի կը փոխադրուին։ Հեռագրական թելերու նորոգութիւնը փութով առաջ կը տարուի։

—Գոնիայի մէջ ու շրջակաները, անցեալ չորեքշաբթի, յորդառատ անձրեւ տեղալով երկաթուղիի կառախումբը քառորդ ժամ կենալ ստիպուեր է։

ՊԱՏՈՒԱՍՏԻ վեց պաշտօնեաներ պիտի անուանուին՝ Սըվազի նահանգին պատուաստի պաշտօնեայ չգտնուած տեղերը պաշտօնավարելու համար։

ՄԱՐՏԻՆԻ մէջ մարտ 19ի երկուշաբթի օրը սաստիկ ձիւն տեղացեր է։

ԱՐԱԲԿԻՐՑԻ Վարդանեան Մինաս որ Ծիվրիկի մէջ դերձակութիւն կ'ընէր, անցեալները իր ծննդավայրը դարձած պահուն, Ակնէն երեք ժամ հեռուն ձիւնի փոթորկի բռնուելով, սառեր է։ Նոյն տեղը նոյն օրը նաեւ սառեր է Գուրուչայէն Ակն գացող Բէթմիւստաօղլը Մուսթաֆա։

ԽԱՐԲԵՐԴԻ բնակիչներէն Իտրիս էֆ. մարտ 20ին մէկ ժամ հեռուն գտնուած իր պարտէզէն վերադարձած միջոցին, ցուրտին սաստկութենէն սառեր է։

ԱՆԱՍՆՈՑ ԺԱՄԱՆՈՒՄ. — Ուրբաթ իրիկուն, շաբաթ առտու և երէկ զանազան տեղերէ Կ. Պոլիս բերուեցան 3444 ոչխար, 5,346 գառնուկ և 75 եզ։

ԲԱՄՊԱԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Եգիպտոսի բամպակի վաճառականները վերջին վեց տարիներուն ընդամէնը 150 միլիոն անգլիական ոսկի շահեր են։

[illegible]. — [illegible] կը ծանուցանենք թէ Միրիան և Նշան էֆէնտիք [illegible], որոնք իրենց [illegible] գործին աւելի առժամապէս բանտարկուած էին, շաբաթ օրը արձակուեցան, ձեռնհաս դատարանին քննութեամբ հաստատուած ըլլալով թէ [illegible] որով տարբեր հանգամանք մը տալ կը փորձէին գործին։ Այսօր, պաշտօնապէս հաստատուած է թէ [illegible] պարզ [illegible] մըն է որ բնաւ մեղադրելի բան մը չունի իր մէջ։

ՀՐԴԵՀ. — Երէկ գիշեր ժամ 1ին հրդեհ ծագեցաւ [illegible] մէջ, [illegible] բնակարանին վերնայարկէն [illegible] երկու սենեակներ [illegible] Հրդեհին [illegible] զօրքը [illegible] դերձակը [illegible] ու բնիկը [illegible]։

ՈՒՏԵԼԻՔԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿ. — Անատոլիի հրապարակին երէկուան վիճակը.

Բանջարեղէն.— Երէկ բակլայի օխան 65 փարայի և [illegible] օխան 4 ղրուշի ծախուեցաւ. [illegible] եկած ոլոռն ծախուեցաւ օխան 5 ղրուշի։ Աղեքսանդրիայէն բերուած կանկառին հարիւրը 70 ղրուշի վաճառուեցաւ և տոմաթէսին օխան 3 ղրուշ։

Մածուն.— Երէկ չորս նաւով մածուն բերուեցաւ և օխան 4 ղրուշի ծախուեցաւ։ Միթիլլինէն բերուած 70 սափոր մածուն ալ 3 ղրուշի ծախուեցան։

Պանիր.— Վարար պանիրին Ա. տեսակին օխան՝ 12 և Բ. տեսակին ալ 10½ ղրուշ, [illegible] պանիր՝ 7.10, [illegible] 7 և միտիլի՝ 7 ղրուշ օխան։

Հաւկիթ.— Երէկ Ատափազարէն ու Պոլըէն 45 սնտուկ (իւրաքանչիւրին մէջ 1200 հաւկիթ) բերուեցաւ հարիւր հատը 22 ղրուշ 10 փարայի ծախուեցան։

Հաւ.— Անատոլուէն բերուածները 7 և Ռումէլիէններ՝ 6 և վառեակներն ալ 3 ղրուշ։

Ձուկ.— [illegible] մէջ, երէկ, [illegible] գործածուեցան։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ երկաթուղիին 14րդ շաբթուան հասոյթը իւրաքանչիւր քիլոմեթրի համար սապէս եղաւ. — Հայտար Փաշա-Էսկիշէհիրի գիծ (578 քիլոմեթր) 9,002 ֆր., նախորդ տարիէն 185 աւելի և միւս շաբաթներէն ալ 1225; Էսկիշէհիր-Գոնիայի գիծ (445 քիլոմեթր) 5,445, նախորդ տարիէն 382 աւելի և միւս շաբաթներէն 325 պակաս։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Բերկրութեամբ կը ծանուցանենք թէ Ս. Պատրիարք Հօր հաղորդուած կայսերական բարեհաճ Իրատէ մը արտօնութիւն կը շնորհէ Որբանոցին շինութեան, Ազգ. Հիւանդանոցի հանդիպակաց գետնին վրայ։

Այս շինութիւնը, ինչպէս յայտնի է, պիտի կատարուի Գաբրիէլեան կտակին գումարով, և նոր շէնքը պիտի փոխադրուին [illegible] որոնք [illegible] արժանի են։

Ս. Պատրիարք Հայրը, ստանալով կայս. բարեհաճ Իրատէն, [illegible] Ն. Կ. Վեհափառութեան [illegible] Կայսերական այս նոր շնորհին առթիւ, [illegible] Կայսերական այս բարիք և գթառատ շնորհին առթիւ։

Ս. Պատրիարք Հայրը, իր հետ ունենալով Գործակատար [illegible] էֆ.ն, այսօր կայս. Պալատ գնաց, յանուն ազգին երախտագիտութիւն մատուցանելու [illegible] կայս. Գահոյից, սոյն կայս. բարեհաճ Իրատէին շնորհման առթիւ։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐԸ

Ս. Պատրիարք երէկ առաւօտ քարոզ խօսեցաւ Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին, [illegible]։ Երէկ իրիկուն եւս քարոզեց Մայր եկեղեցին, [illegible] թէ առանց ներքին սրբութեան արտաքին [illegible] հաճելի չեն Աստուծոյ։

Ն. Սրբազնութիւնը այս առաւօտ նախագահեց [illegible] Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ, ուր Արեւագալը երգեցին [illegible] նները։

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ըստ որոշման կրօնական ժողովոյ, Պատր. Փոխանորդ Տ. Գաբրիէլ եպիսկ. երէկ առաւօտ Կէտիկ-Փաշայի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյն մէջ քահանայ ձեռնադրեց Ս. Պատրիարք Հօր քըրոջորդի Պօղոս Յովհաննէսեանը զոր կոչեց Տ. Գալուստ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

Քանի մը ծանօթ հայ արուեստագէտներու գեղարուեստական յաջողութեանց լուրը կը հասնի Բարիզէն։ Ֆրանսական ոստանին այս տարուան «սալօն»ին կամ նկարչական ցուցահանդէսին մասնակցեր են, նրբարուեստ ցուցադրութիւններով, նկարիչ Պ. Զաքար Զաքարեան, չորս նաթիւռ-մօռթ նկարներով, Պ. Արսէն Շապանեան՝ երկու ծովանկարներով, արձանագործ Պ. Սեպուհ Պէկեան՝ դեղակերտ անդրիով մը, և փորագրիչ Պ. Եդգար Շահին՝ երեք օ ֆօռթներով։ Այս ցուցադրութիւնները արժանացեր են մասնագէտներու գնահատման։

ՄԱՀ
ՌԵԹԷՈՍ ԷՖ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

Պէրպէրեան Վարժարանի հիմնադիր-տնօրէն՝ ուսուցչապետ Ռեթէոս էֆ. Պէրպէրեանի մահը գուժելու տխուր հարկին մէջ կը գտնուինք, որուն առաջ բերելիք դառն տպաւորութիւնը դիւրին է ըմբռնել, աչքի առջեւ ունենալով ողբացեալ դաստիարակին բազմարդիւն կեանքը և ուսուցչական ու գրական գործունէութիւնը։ Պէրպէրեան էֆ. յանկարծամահ եղաւ երէկ առաւօտ, ժամ 1ի միջոցները, իր վարժարանին մէջ որ իր բնակարանն էր միանգամայն։ Յարգելի ուսուցչապետը վերջին տարիներս յաճախադէպ հիւանդութիւններ կ'ունենար, չափազանց վարակուած ըլլալով, որ ի վերջոյ փոխուած էր [illegible] որ անողոք կերպով մահը առաջ բերաւ։

Վերջերս, քանի մը ամիսէ ի վեր անկողնի ծառայած էր Պէրպէրեան էֆ., բայց ապաքինած կ'երեւար, դէմքի դալկութիւն մը ու մարմնի տկարութիւն մը միայն ունենալով. և ըստ սովորութեան, կը զբաղէր իր վարժարանին գործերով ու իր դասախօսութիւններով։ Նոյն իսկ կը պատմեն թէ շաբաթ իրիկուան ուրախ զուարթ ժամեր անցուցած էր, իր վարժարանին Զուիթակի ուսուցիչ Ահարոն էֆ. Մարլեանի հետ խօսակցելով գեղարուեստական նիւթերու վրայ և իր զաւակներուն հետ գիշերուան ճաշն ընելէ ետք՝ անկողին մտած էր սովորականէն քիչ մը ուշ։ Երէկ առաւօտ կանուխ արթննալով, հիւանդութեան տագնապէն բռնուած զգաց ինքզինքը, և թէպէտ բժիշկներ կանչուեցան ու ամէն հնարաւոր դարմաններ ի գործ դրին, արուեստական շնչառութիւն իսկ տալ փորձելով, բայց անհնար եղաւ փրկել տարաբաղդ հիւանդին կեանքը, և Պէրպէրեան էֆ. իր հոգին աւանդեց շրջապատուած իր զաւակներէն, բժիշկներէ ու բարեկամներէ։

Այս անակնկալ մահուան գոյժը տարածուելով Սկիւտարի մէջ, յուզիչ տպաւորութիւն մը առաջ բերաւ, և երէկ, միջօրէին յետոյ, տարածուելով նաեւ Հիւանդանոցի Նուագահանդէսին ներկայ գտնուող բազմութեան մէջ, ոչ նուազ դառնութեամբ համակեց զամէնքը։ Պատրիարքարանի Բ. գործակատար Գամէր էֆ. Շիրինեան, որ Սկիւտար կը բնակի, երէկ առաւօտ կանուխէն հեռագրով հաղորդեց այս մահագոյժը Ս. Պատրիարք Հօր, մինչ միեւնոյն ժամանակ վարժարանին երկու պաշտօնեայ կը փութային հոն, Ն. Սրբազնութեան բնակարանը, յուղարկաւորութեան կարգադրութեանց մասին հարկ եղած հրահանգներն ստանալու համար։

Յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը, ինչպէս կ'երեւայ ստորեւ հրատարակուած Մահազդէն, պիտի կատարուի վաղը առաւօտ, ժամ 3ին, Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին ուր փոխադրուեցաւ հանգուցելոյն մարմինը, երէկ ժամ 8ին, եկեղեցական արարողութեամբ որուն կը նախագահէր Տ. Մկրտիչ եպիսկ. Վէհապետեան։

Ս. Պատրիարք Հայրն անձամբ պիտի նախագահէ յուղարկաւորութեան և պիտի խօսի դամբանականը։ Ներկայ պիտի գտնուին մայրաքաղաքիս եպիսկոպոսներէն շատերը, բազմաթիւ վարդապետներ ու քահանաներ՝ զանազան թաղերէ։ Սկիւտարի Թաղ. Խորհուրդը մասնաւոր պատրաստութիւններ տեսած է՝ արժանաւոր մեծարանքն ընծայելու համար ողբացեալ ուսուցչապետին յիշատակին։ Սկիւտարի թաղային վարժարանները վաղը փակ պիտի մնան ի նշան սգոյ։

Բերայի վարժարաններուն Տնօրէն Գրիգոր էֆ. Մարգարեան երէկ, Ս. Պատրիարք Հօր հրամանով, Սկիւտար երթալով, Պետրոս էֆ. Կարապետեանի հաղորդեց Ն. Սրբազնութեան հրահանգները, որոնց համեմատ, Կարապետեան էֆ.ի կը յանձնուի առժամապէս վարել Պէրպէրեան վարժարանի տեսչութիւնը։ Պատրիարքական այս կարգադրութիւնը միակ մխիթարական պարագան է՝ Պէրպէրեան էֆ.ի մահուան առաջ բերած սուգի տպաւորութեան մէջ, որով իր հիմնած կրթական հաստատութեան յարատեւութիւնը կ'ապահովուի։

Երէկ, ողբացեալ Պէրպէրեան էֆ.ի մարմինը Ս. Խաչ եկեղեցին փոխադրուելէ առաջ, բաց դէմքով զետեղուեցաւ դագաղին մէջ որուն վրայ դափնեպսակ մը դրին իր սաները և դագաղը շրջապատուեցաւ ծաղիկներով։ Այդ դիրքին մէջ՝ Պ. Թ. Զրաքեան լուսանկարն հանեց։

⁂

Պէրպէրեան էֆ. այնչափ ծանօթ դէմք մըն էր մեր համայնքին մէջ իբրեւ դաստիարակ, գրագէտ, հեղինակ և թարգմանիչ, և մանաւանդ աւելի քան քառորդ դարէ հետէ իբր վարիչ իր հիմնած արդիւնաշատ վարժարանին, որ իր մահուան տպաւորութեան տակ գրուած կենսագրական ուրուագիծ մը նոր բան մը չպիտի աւելցնէ իր համբաւին վըրայ։ Ողբացեալ դաստիարակը այն ծանօթ դէմքերէն էր, բազմակողմանի յատկութիւններով օժտուած, որ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը միայն պիտի կրնայ պատկերացնել զինքը արժանաւորապէս։

Պէրպէրեան էֆ. բնիկ Խասգիւղցի էր, 1850ին ծնած. իր նախնական ուսումը Թաղին Ներսէսեան վարժարանին մէջ ստանալէ ետք, նախ հոն պաշտօնավարեց և յետոյ իբր տնօրէն-ուսուցիչ Էտիրնէ զրկուեցաւ. ի դարձին, այցելու ուսուցչութեան պաշտօններ վարեց մայրաքաղաքիս վարժարաններուն մէջ, մասնաւորապէս Գատըգիւղ։ Այնտեղ էր որ սկզբնաւորութիւնն ըրաւ իր մասնաւոր վարժարանին, զոր ապա փոխադրեց Սկիւտար։ Այդ վարժարանը մօտաւորապէս երեսուն տարիէ ի վեր կը շարունակուի կանոնաւոր ուղղութեամբ և հասուցած է շրջանաւարտներ՝ որոնք պատուաւոր դիրք մը կը գրաւեն այսօր առեւտրական, [illegible], բժշկական, իրաւաբանական և ուսուցչական ասպարէզներուն մէջ։ Այդ շրջանաւարտներն էին որոնք, չորս-հինգ տարի առաջ, Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ, կազմակերպեցին Պէրպէրեան վարժարանին քսանհինգամեայ յոբելեանը որ որչափ փառաւոր՝ նոյնքան և նիւթապէս արդիւնաւոր եղաւ։

Ուսուցչական ասպարէզէն դուրս, ծանօթ են նաեւ Պէրպէրեան էֆ.ի արժանիքն ու հմտութիւնը՝ իբր գրագէտ։ Իր հրատարակած հատորները բաւական ստուար թիւ մը կը կազմեն, առանց հաշուելու մեր թերթերուն նուիրած աշխատակցութիւնը՝ բանասիրական, գրական, դաստիարակչական և հանրային կեանքի վերաբերող յօդուածներով, որոնց մէջ որքան հմտութիւն, անկեղծութիւն ու ճշմարտութիւն կը տիրէր, այնքան աւելի ուշագրաւ և օգտակար կը դառնային, յաճախ վիճաբանութեանց դուռ բանալով։ Իր գործերուն մէջէն ամէնէն աւելի ծանօթներն են՝ **Առաջին Տերեւք**, **Դաստիարակի մը Խօսքեր**, **Մարդիկ եւ Իրք**, **Հերման եւ Տօրոթէա**, **Ժողովրդային Զբօսանք**, **Բաղաճական Տեսութիւնք**, և ի վերջոյ **Յուշք եւ Վէպք**՝ իր վաղամեռ տիկնոջ յիշատակին նուիրուած, որուն մահը, վերջին ութ տարիներուն մէջ, սուգով և դառնութեամբ համակած էր զինքը։ Տարաբաղդ ուսուցչապետը, իր զաւակներուն դաստիարակութեան և իր վարժարանին յառաջդիմութեան նուիրած ինքզինքը, իր սփոփանքը կը փնտռէր իր հօր և դաստիարակի պարտականութեանց խղճամիտ կատարման մէջ։

Պէրպէրեան էֆ. երկար տարիներ մասնակցած է Պատրիարքարանի զանազան ժողովներուն, մասնաւորապէս Ուսումն. Խորհուրդին որուն ատենապետութիւնը վարեց իր ծանօթ ձեռնհասութեամբ և հեղինակը եղաւ դպրոցներու կազմական կանոնագրին. պահ մը անդամակցեցաւ նաեւ Ազգ. Ժողովին՝ իբր ատենադպիր։

Վերջին անգամ, երբ հանրային պաշտօն, կը վարէր միայն՝ կարօտ ուսուցիչներու Օգնութեան Միութեան Յանձնաժողովին ատենապետութիւնը։

Պէրպէրեան էֆ.ի անակնկալ մահը նոյնքան տխուր տպաւորութիւն մը կը թողու մեր համայնքին ամէն դասակարգերուն վրայ, որքան դառն սուգով կը պատէ իր չորս զաւակներն ու քոյրը որոնց կը յայտնենք մեր խորին եւ անկեղծ ցաւակցութիւնները։

ՄԱՀԱԶԴ

Օրիորդ Մաննիկ, և Տեարք Օննիկ, Շահան, Ներսէս Ռ. Պէրպէրեան, Այրի Տիկին Երանուհի Ալանճար, Տէր և Տիկին Կարապետ Ց. Պէրպէրեան, Փանոսեան ընտանիքը ինչպէս նաեւ Պէրպէրեան վարժարանի ուսուցչական մարմինը և Պէրպէրեան Սանուց անհուն սուգով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ հօր, եղբօր և բազմերախտ դաստիարակին՝

ՌԵԹԷՈՍ ԷՖ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ ՀԱՄԱՆՈՒՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ
ԵՒ
ԲԱԶՄԱՐԴԻՒՆ ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ

որ հանգեաւ ի Տէր այս առաւօտ ժամը 1.30ին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, Երեքշաբթի առաւօտ, 10/23 ապրիլ 1907 ժամը 3ին (Բ. Թ.), Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ, ուր արդէն փոխադրուած է հանգուցելոյն մարմինը, և անկէ պիտի տարուի տեղւոյն ազգ. գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Սկիւտար, 8/21 ապրիլ 1907

Ծանօթ. — Կամուրջէն շոգենաւը կը մեկնի ժամը 2.20ին.

ԱՄԵՆԷՆ ԴԻՒՐԻՆ,
ԱՄԵՆԷՆ ԽՆԱՄԵԱԼ,
ԱՄԵՆԷՆ ՆՈՐ
ԲԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ
ԼՈՅՍ ԱՇԽԱՐՀ ՏԵՍԱՒ
Գին 5 ղրուշ
Հեղինակ՝ Ս. ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Կեդրոնատեղի՝ 47, Պապը Ալի Ճատտէսի
Եւ ամէն գրավաճառներու քով։

Այս գործնական և մեթոտիկ Բերականութիւնը ձօնուած է Աշխարհաբարի Բերականութեան Հիմնադիր Հ. Ա. Վ. Այտընեանի յիշատակին։ 5—3

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Գեղարուեստական մեծ հաճոյք պատճառող օգտաշատ նուագահանդէսներու շրջան մը բոլորեցինք այս տարի, որոնցմէ մեծագոյն մասին արդիւնքը բարեգործական նպատակներու յատկացուած էր։ Բոլոր նուագահանդէսներն ալ թէ՛ գեղարուեստական և թէ՛ մանաւանդ նիւթական տեսակէտով լիակատար յաջողութիւն ունեցան և գնահատուեցան երախտագէտ հանրութեան կողմէ, որ դրամ չխնայեց զանոնք քաջալերելու համար։ Այս երեւոյթը շատ մխիթարական է և օգտակար՝ բարեգործական կամ դպրոցական հաստատութեանց ելեւմտացոյցերուն հաւասարակշռութիւնը վերահաստատելու տեսակէտով։

Հիւանդանոցի նման բարեգործական մեծ հաստատութեան մը բազմապատիկ ծախքերուն նպաստ մը յառաջ բերելու նպատակով, Հիւանդանոցի բարեկամ Հոգաբարձութիւնը կարգադիր Մասնախումբի մը աշխատակցութեամբ կազմակերպեց երեկուան նուագահանդէսը, ըստ տարեկան սովորութեան և ուրախ ենք յայտարարելու որ բոլոր ծախքերը հանելէն ետքը, մօտաւորապէս 900 ոսկիի արդիւնք մը մնացած է։

Արդէն նուագահանդէսի սկզբնաւորութենէն, այսինքն ժամը 2էն (Բ. Ե.) քանի մը ժամ առաջ խուռն և ընտրեալ բազմութիւն մը Բըզի-Շանի ձմեռնային թատրոնը կը դիմէր և ժամը 3ին այլեւս սրահը կատարելապէս լեցուած էր ու շատեր ստիպուած էին ոտքի վրայ մնալ և ունկնդրել։ Նուագահանդէսի սկսելէն առաջ՝ եկաւ Բաղդաքալըմ Բարձր. Բէյլեր փաշա և ընդունուեցաւ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան անդամներուն ու Արիս էֆ. Թէնճեանի կողմէ, և առաջնորդուեցաւ պատուոյ մեծ օթեակը։

Քիչ ետքը սկսաւ նուագահանդէսը, որ երկու մասերու բաժնուած էր, ինչպէս արդէն յայտնի էր յայտագրէն։ Նախ և առաջ Կեդրոնական վարժարանի աշակերտները, Չիլինկիրեան էֆ.ի առաջնորդութեամբ և դաշնակի ընկերակցութեամբ, զոր Սինանեան էֆ. կը նուագէր, կայսերական Համիտիէ քայլերգը երգեցին զոր ներկաները յոտնկայս ունկնդրեցին ու ջերմապէս ծափահարեցին։

Ապա նոյն խումբին կողմէ երգուեցաւ ֆրանսերէն երգ մը La moisson։ Երեկուան նուագահանդէսին մէջ խմբերգը հաճելի նորոյթ մըն էր և նկատի առնելով այն պարագան որ Կեդրոնական վարժարանի երգչական խումբը առաջին անգամ պատեհութիւն ունեցաւ եկեղեցիէն դուրս ընտրեալ բազմութեան մը առջեւ երգելու, մեծ յաջողութիւն ունեցաւ երեկուան խմբերգը և կը յուսանք թէ յաջորդ տարիներու նուագահանդէսներու մէջ ալ խմբերգը հաճելի փոփոխութիւն մը պիտի ներմուծէ։ Նուագահանդէսին առիւծի բաժինը (Löwenanteil) ինկած էր Սինանեան եղբարց, որոնց նուագած trioներէն իւրաքանչիւրը 20—25 րոպէ տեւեց։ Ընդհանուր առմամբ պէտք է ըսել որ նուագահանդէսին երկրորդ մասը առաջինէն աւելի սիրելի անցաւ, հաւանականաբար այն պատճառով որ բեմ ելլող գեղարուեստագէտներէն ոմանք ու գեղարուեստասէրներ ունկնդիրներու բազմութենէն յուզման ենթարկուեցան։

Սինանեան եղբարք նուագահանդէսի Ա. մասին մէջ նուագեցին Ռայնպերկէրի Trio en Si bémolը։ Նախ տեսնենք թէ ո՛վ էր Ռայնպերկէր, և ո՞րպիսի երաժշտական դպրոցի ներկայացուցիչ։ Եօզէֆ Կապրիէլ ֆոն Ռայնպերկէր ծնաւ Վատուզի մէջ 1839 մարտ 17ին, և արդէն մանկութեան ժամանակ փայլեցաւ իր տաղանդով։ Դեռ եօթնամեայ մանուկ՝ երգեհոն կը զարնէր և երգահանութեան յաջող փորձեր կ'ընէր, հիացնելով զինք շրջապատողները։ Այլ և այլ դպրոցներու մէջ հիմնական երաժշտական հմտութիւններ ամբարելէն ետքը 1894ին ազնուականութեան բարձրացաւ և 1899ին Միւնիխի համալսարանին կաճառը անոր պատուական Տոքթորութեան տիտղոս տուաւ։ Ռայնպերկէր Պերլինի ճեմարանին անդամ ալ ընտրուեցաւ։ Ռայնպերկէր իր ժամանակի ամէնէն մեծ երգահաններէն էր։ Ինչպէս գործնական, նոյնպէս ալ [illegible] երաժշտութեան մէջ հաւասարապէս գերազանց տաղանդ մը ցուցուց։ Մօտաւորապէս 200 կտոր օբերաներ, համերգներ, խմբերգներ, ouvertureներ կայլն յօրինած է Ռայնպերկէր։ Անոր այս գործերու շարքին մէջ կը յիշուին նաեւ 12 trioներ (տ. Op. 49)։ Այսպիսի trioներու լաւագոյններէն մէկն է Trio en Si bémol (Op. 121), որ տարտամ հոգեկան տրամադրութիւններով կը սկսի և ապա լուրջ խորհրդածութիւններու երկար ներքին պայքարէն ետքը ինքն իրեն հետ անշշուկ համաձայնութիւն մը կը կնքէ։ Այս տխուր տրամադրութեանց վերջ տուաւ finale con moto, որու միջոցին յոգնած ունկնդիրներն ալ քիչ մը շունչ առին։ Finaleը լեռնային վճիտ ջուրերու քաղցրանուագ կարկաչիւններու մեղեդիներու հոսանքով ողողեց սրահը, թէեւ տեղ տեղ ալ ծաղկաբոյր խոտերու սէզին տակ համադարտիկ մելամաղձոտութեամբ սահեցաւ։ Էկզեքիւսիօնի տեսակէտով Սինանեան եղբարք աւելի մեծ յաջողութիւն ունեցան երկրորդ մասին մէջ։

Սինանեաններէն ետքը բեմ ելաւ Օր. Գավանօզեան ընդհանուր ծափահարութիւններու մէջ, որոնք հաճելի անակնկալ մը պատրաստեցին երգչուհւոյն, որ այս պատճառով յուզուած՝ գլխու թեթեւ շարժումով մը շնորհակալութիւն յայտնեց։ Կը շնորհաւորենք Օր. Գավանօզեանը իր երգած կտորներու ճաշակաւոր ընտրութեանց համար։ Ըստ յայտագրին, առաջին մասին մէջ Օր. Գավանօզեան Վէրտիին և երկրորդին մէջ Տօնիզէթթիին պիտի երգէր, բայց վերջին պահուն այս կտորները տեղափոխուեցան և Օր. Գավանօզեան նախ երգեց Կէթանօ Տօնիզէթթիի (ծն. 1797 նոյ. 29 + 1848 ապրիլ 8) Lucia di Lammermoorի ընտիր մէկ հատուածը։ Տօնիզէթթի նախ Ռոսինիի հետեւող մըն էր, որ այն ատեն կ'իշխէր ամբողջ իտալական երաժշտութեան վրայ, ապա հետզհետէ ինքնատիպ տաղանդ մը ցուցուց և Պէլլինիի հետ մրցակցութեան մտաւ, սակայն երբ Բարիզի մէջ Պէլլինիի Բիւրիդանեցին աւելի մեծ յաջողութիւն գտաւ և Տօնիզէթթի իր Մառինօ Ֆալիէրի (Marino Falieri) օբերայով պարտութեան մատնուեցաւ, այն ատեն Ռոսինիի յաջողագոյն իտալացի աշակերտը իր տաղանդին ամբողջ զօրութիւնը կեդրոնացուց և յօրինեց վերեւ յիշուած «Լուչիա տի Լամմէրմօօր» օբերան, որ իր լաւագոյն գործն էր և 1835 սեպտեմբեր 26ին առաջին անգամ Նափոլիի մէջ մեծ յաջողութեամբ բեմ հանուեցաւ։ Այս պատճառով այս օբերային եղած ընտրութիւնը պէտք է երջանիկ ընտրութիւն մը համարել։ Օր. Գավանօզեան նաեւ երկրորդ մասին մէջ անհամեմատ աւելի զգացումով երգեց քան առաջինին մէջ։ Օր. Գավանօզեան բեմական ընտիր ձայն մը ունի, որուն սակայն դեռ բեմական մարզանք կը պակսի։

Ապա բեմ ելաւ շնորհալի դեռատի մատամ Լը Բօրնէք-Մալքէօ, որ Ալճէրիոյ Պօն քաղաքին մէջ ծնած է և 14 տարեկան հասակին մէջ Բարիզի Քօնսէրվաթուարը մտնելով աշակերտած է Հասսըլմանի և 4 տարի ետքը աւարտելով իր ուսմանց ընթացքը մրցանակի քննութեան ենթարկուած է Ֆօրէի, Մասընէի, Ս. Սանսի, Բիէռնի, Վիտօրի, Տիւպուայի, Լընըբվէօյի և այլոց նման համբաւաւոր երգահաններու առջեւ և առաջին մրցանակը շահած է։ Մատամ Լը-Բօրնէք դեռ համաշխարհային մեծ երաժշտական ճամբորդութիւններ չէ ըրած, սակայն ամէն տեղ համակիր ընդունելութիւն գտած է, նուագելով յայտնի կտորներ այլեւայլ նշանաւոր տաւղահարներու։ Մատամ Մալքէօին Էրար համբաւաւոր գործարանէն գնած և մօտաւորապէս 250 ոսկի արժէք ունեցող տաւիղը (harpe) Դաւթի սաղմոսարանը յիշեցուց նախ, իսկ տաւղահար տիկնոջ արդուզարդը՝ յունական մուսաները։ Մատամ Բօրնէք-Մալքէօ մատներու հիանալի ճարտարութեամբ զարկաւ Ֆրանց Բէօնիգի (ծն. 1850 օգոստոս 17 ի Պիւզոֆսվէրտա-Բրուսիա) Nordische Ballade կտորը (որ յայտագրին մէջ անուշադրութեամբ Noerdisch գրուած էր)։ Բէօնիգ յայտնի է մասնաւորապէս տաւղի համար պատրաստած իր ընտիր կտորներով և «Կղեօպատրա» օբերայով։ Բուռն ծափահարութեանց մէջ Մատամ Մալքէօ երկրորդ կտոր մըն ալ զարկաւ (harpe éolienne) որ նոյնպէս մեծ ոգեւորութեամբ ընդունուեցաւ։ Իբր տաւղահար Մատամ Մալքէօ հարկաւ դեռ Մատամ Սէրվանդէսի համբաւն ու հռչակը չունի, բայց էքզէքիւսիօնի մէջ գրեթէ անոր չափ հմտութիւն ձեռք բերած է։ Տիկին Մալքէօէն ետքը բեմ ելաւ Մ. Հէկկէյ, որ հիանալի վարպետութեամբ նուագեց Էօժէն տ'Ալպէռի (ծն. 1854 ապրիլ 10) Allemande et gavotte կտորը։ Էօժէն տ'Ալպէռ արդի դաշնակահարներու ամէնէն հանճարեղ ներկայացուցիչներէն է և իբր երգահան ալ հետզհետէ առաջնակարգ դիրք մը կը գրաւէ։ 1893ին ան ամուսնացաւ Դերեզա Գարէնեոյի և 1895ին նշանաւոր երգչուհի Հէրմինէ Ֆինքի հետ։ Համեմատաբար դեռ երիտասարդ դաշնակահարը մեծ ապագայ մը կը խոստանայ։

Մ. Հէկկէյ երբ դաշնակ կը զարնէ, հանդիսատեսներ այն տպաւորութիւնը կը ստանան որ ան կատարելապէս կ'իշխէ իր նուագարանին վրայ։ Մ. Հէկկէյի մատներուն տակ դաշնակը բուռն զգացումներու փոթորիկներ կը յայտնէ երբ ուզէ դղրդացնել ամբողջ սրահը, կամ մեղմաձայն կը հնչէ զեփիւռի պէս։ Յիրաւի դաշնակի կարող վարպետ մըն է Մ. Հէկկէյ և կատարելապէս արժանի իր համբաւին։

Նուագահանդէսի երկրորդ մասը բացին Սինանեան եղբարք Քարլ Կոթլիպ Ռայսիկէրի (եղբայր Ֆ. Ա. Ռայսիկէրի) Trio en Ré Mineurով։ Ռայսիկէր (ծնած 1798 յունուար 31 և + 1859 նոյեմբեր 7) շատ արտադրող քօմբօզիթօր մըն էր, բայց անոր գործերը այժմ գրեթէ մոռցուած են։ 27 հատ դաշնակի trioներ գրած է ան։ Սինանեան եղբարք Ռայսիկէրի կտորները շատ աւելի մեծ յաջողութեամբ նուագեցին քան Ռայնպերկէրինը։ Ապա Օր. Գավանօզեան երգեց Վէրտիի «Ռիկոլէթթօ»յէն կտոր մը։

Այս իտալացի մեծ երգահանը ծնաւ 1813 հոկտ. 10ին ի Ռօնքօլէ և մեռաւ 1901 յուն. 27ին ի Միլանօ։ Մեծամեծ դժուարութիւններով յառաջանալով երաժշտական ասպարէզին մէջ, Վէրտի իր փառքի զենիթին հասաւ իր ամէնէն ժողովրդական և ընդհանրացեալ երեք հեղինակութիւններով, որոնք են՝ Ռիկօլէթթօ, որ 1851ին լոյս տեսաւ Միլանոյի մէջ. Il Trovatore, որ 1853ին բեմ հանուեցաւ Հռոմի Ապոլլոն թատրոնին մէջ և La Traviata, որ Վենետիկի մէջ հրատարակուեցաւ։ Ռայնպերկէրի գործերը հրապուրիչ խորութեամբ դասականութեան դրոշմ կը կրեն։ Վէրտի մանաւանդ իր վերջին երաժշտական մեծ գործին՝ Այտայի մէջ կը սփռէ բնազդական հակադրութիւններով կրքոտ զգացումներու մթերքումներ պատկերացնել, որ այսպէսով կը տարբերի Ռոսինիէն, որ Bel cantoի հիմնադիրն է։

Օր. Գավանօզեան Բ. մասին մէջ կատարելապէս իր հարուստ ձայնին տէրն էր և շատ յաջող կերպով արտայայտեց Վէրտիի բուռն զգացումները։ Ջերմ ծափահարութիւններու արժանացաւ Օր. Գավանօզեան և յաւելուածական կտոր մըն ալ երգելով գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը ստացաւ։

Տիկին Լը Բօրնէք-Մալքէօ դարձեալ մեծ յաջողութեամբ նուագեց իր տաւղին վրայ Բրօֆ. Ա. Հասըլմանի La gitana և Patronille կտորները։ Ամէնէն նշանաւոր տաւղահարներու մէջ դեռ չէ գտնուած Հասըլման, այնպիսի հանճարներու շարքին մէջ, որպիսիք էին կամ են Մարքն, Բրօսմէնւոր, Պօքսա, Լապառր, Տալվիմարք, Տիցի, Բրիսմէք, Նատէրման, Շրօֆը, Սըրօմա, Օպէրթիւր, Բէօնիգ են.։ Փառաւոր ծաղկեփունջ մը ստացաւ նաեւ Մատամ Մալքէօ։

Հէկկէյ իր նուագած կտորներուն ընտրութիւններովն ալ կը ցուցնէ արդէն իր գեղարուեստական կիրթ ճաշակը։ Նուագահանդէսի Բ. մասին համար յարգելի գեղարուեստագէտը ընտրած էր Շօբէնի Chant Polonaisն և Բրահմսի Cherzoն։ Ֆրէտէրիք Ֆրանսուա Շօբէն (ծն. Վարշաւայի մօտ ի Զէլյօվա Վօլա, 1810 փետր. 22. + ի Բարիզ 1849 հոկտ. 17.) համաշխարհային ինքնատիպ երգահան մըն էր։ Ասուպի մը նման փայլեցաւ ան երաժշտական արուեստի հորիզոնին վրայ։ Բարիզի մէջ զայն շրջապատեցին Լիստ, Պէրլիօզ, Հայնէ, Պալզաք, Էրնստ, Մայէրպէէր։ Լայպցիկի մէջ անոր «Տօն-Ժուան»ը (օփ. 2) Շումանի հիացումը շարժեց։ Շօբէն Բարիզի մէջ մեռաւ և իր բաղձանաց համաձայն Մոցարթի Requiemի տխրօրօր հնչիւններով գերեզման իջուցուեցաւ և թաղուեցաւ Բէռ-Լաշէզի գերեզմանոցը ուր վերջին օրերս Իոանէսքոյի մարմինը ամփոփուեցաւ։ Գերագոյն բանաստեղծական հանճար մըն էր Շօբէն և ինչպէս Հայնէ բառերով այնպէս ալ Շօբէն եղանակներով կը պատկերացնէր մարդկային զգացումները։ Շօբէնի բազմաթիւ գործերը գրեթէ բացառապէս դաշնակի համար գրուած են։ Լեհական երաժշտութիւնը Շօբէնի կը պարտի իր ամէնէն ընտիր արտադրութիւնները։ Շօբէն 17 հատ լեհական երգեր յօրինած է մէկը միւսէն գեղեցիկ և ընտիր։ Ասոնցմէ մէկն է նաեւ chant polonais, զոր հիանալի վարպետութեամբ արտայայտեց յարգելի մաէսթրօն։ Մ. Հէկկէյ ապա նուագեց Բրահմսէ կտոր մը։

Եօհաննէս Բրահմս (ծն. 1833 Մայիս 7ին ի Համպուրկ. 1897 Ապրիլ 3ի Վիեննա) հոգեբանական խորունկ ուսումնասիրութեան տեսակէտով Պէթովէնի և [illegible] դպրոցին շարունակողն է։ Ժամանակակից լուրջ երաժշտութեան մէջ Բրահմս դեռ իրեն հաւասարող չունի այս պատճառով թէեւ դժուար է ըմբռնել անոր գործերը, բայց միւս կողմէն ալ անոր հոգին ըմբռնողը չի կրնար անկէ բաժնուիլ։ Բրահմսի գործերուն ալ մեծագոյն մասը դաշնակի համար յօրինուած են։

Այս դժուարին կտորն ալ Մ. Հէկկէյ կատարեալ հմտութեամբ նուագեց։ Նուագահանդէսը աւարտեցաւ՝ Վեհ. Կայսեր անուան ձօնուած Թուրքերէն հռաձայն երգով մը, զոր երգեց Չիլինկիրեան խումբը և որ վերջացաւ ջերմ ծափահարութիւններու մէջ։

Նուագահանդէսի նիւթական և բարոյական յաջողութիւնը կը պարտինք Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան և Կարգադիր Մասնախումբի անդամներուն։ Ինչպէս նախորդ տարիներ նոյնպէս ալ այս տարի Հիւանդանոցի նուագահանդէսին ներկայ էին հայ հայ-լայֆի գրեթէ բոլոր ներկայացուցիչները։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 21 ապրիլ.—Շաբաթ օրը Սակարանը հանդարտ էր, բայց գիները բաւական հաստատուն էին։ Ոսկեհանքի արժեթուղթերու գիները միշտ տկար են՝ հաշուեյարդարութեանց մասին Պէրլինէն առնուած լուրերու վրայ, ուր մէկ քանի անանկութիւններ պատահած են։ Ռիօ Թինթօյի արժեթուղթերը նորէն 35 ֆր. վրայ դնելով եղան 2288 ֆր.։ Սակարանը փակուելու պահուն գիները շատ ինկան, մանաւանդ ռուսական արժեթուղթերունը։

ՎԻԵՆՆԱ.— Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պարոն Էրէնթալ յառաջիկայ մայիս 2ին Պէրլին պիտի երթայ և պիտի տեսակցի Վիլհէլմ կայսեր ու Նախարարապետ Ֆօն Պիւլօվ իշխանին հետ՝ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Դիթթօնիի ներկայութեանը։

ԲԱՐԻԶ.— Ֆրանսայի գաղթային պաշտօնաթերթը հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ֆրանսական զօրախումբ մը յաղթութիւն մը տարեր է Պուսէտոնի մէջ՝ վերին Կուինէ։

—Իւնիվէռ կաթոլիկ լրագրին Տնօրէն Պ. Բիէռ Վէօյեօ, այս առտու, մեռաւ։

ՊԵԼԿՐԱՏ.—Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Սերպիոյ միջեւ առեւտրական դաշնադրութեան մը բանակցութիւնները պիտի վերսկսին մայիսի վերջերը։

ՊԵՇԹԷ.—Հունգարիոյ առեւտրական նախարար Պ. Քօշութ, որուն հիւանդութիւնը մէկ քանի օր առաջ ծանրացած էր, հիմա վիճակէ զգալի բարւոքում մը ունի։

ՀՌՈՄ.— Թրիպունա կը հերքէ այն լուրը թէ Իտալիոյ Թագաւորը մօտերս Մատրիտ պիտի երթայ։ Ընդհակառակը, շատ հաւանական է որ Սպանիոյ Թագաւորը մօտերս Իտալիա ուղեւորի։

ՄԱՏՐԻՏ.— Ամբողջ Սպանիոյ մէջ այսօր կատարուեցան երեսփոխանական ընտրութիւնները։ Պահպանողական ընտրելիներու յաջողութիւնը ապահով կ'երեւայ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Սէնթրէլ Նիւզ կը ծանուցանէ թէ Անգլիոյ հեռագրական վարչութիւնը ընդունած է Ֆրանսայի հեռագրական ու թղթատարական խորհրդական Պ. Սիմիանի առաջարկութիւնը՝ զեղչելու համար Անգլիոյ ու Ֆրանսայի միջեւ հեռագրի ու հեռաձայնի սակացոյցերը։ Մօտերս ընդծովեայ նոր հեռագրաթելեր պիտի զետեղուին։

ԲԱՐԻԶ.—Պ. Ֆլօթօն որ Պէրլինի մէջ Պ. Պիւլովի պիտի յաջորդէ իբրեւ Նախարարապետութեան քարտուղար, Բարիզէն մեկնելէ առաջ, ֆրանսացի օրագրողի մը հետ տեսակցած պահուն, յայտարարեց թէ Պէրլինի քաղաքական շրջանակներուն մէջ լաւագոյն տպաւորութիւն մը կ'ընէ ֆրանսագերմանական մերձեցումի մը համար վերջերս երեւան եկած գաղափարը։

ԼՈՆՏՈՆ.— Մայիս 3ին Սփիթհէտի մէջ անգլիական նաւատորմը մեծ ռազմափորձեր պիտի կատարէ՝ ի պատիւ գաղթավայրերու նախարարապետներուն։

ԲԱՐԻԶ.— Անգլիոյ Թագաւորը ու Թագուհին Նափոլի ժամանեցին՝ Վիքթորիա էնտ Ալպերթ արքայական զբօսանաւով։ Աղեքսանդրա Թագուհին հեռագրով պատասխանեց Եղենա Թագուհիին հեռագրին, անկեղծօրէն ցաւ յայտնելով թէ չէ կրցած Կայէթա գալ, օդին անհաստատ կացութեան հետեւանքով։

ՊԵՐԼԻՆ.— Լօքալ Անձայկէր կ'իմանայ Հռոմէն թէ Էտուարտ Թագաւորը հեռագիր մը ուղղեր է Վիքթոր Էմմանուէլ Թագաւորին, հրաւիրելով Իտալիոյ Թագաւորը ու Թագուհին, որ Լոնտոն այցելեն։

ԼՈՆՏՈՆ.—Էտուարտ Է. Մարիէնպատ ուղեւորեցաւ։

ՀՌՈՄ.—Նախարարապետ Պ. Ճոլիթթի յայտարարեց Պերլինէր Թակեպլաթթ թերթակցին թէ Իտալիա բնաւ չի կրնար սահմանափակել իր սպառազինութիւնները։

ՊԵՐԼԻՆ.—Գերմանիոյ կայսեր անդրանիկ որդին անձամբ բացաւ «սպորդ»ի ցուցահանդէսը։ Այս առթիւ կարեւոր ճառեր արտասանուեցան։ Շատ դիտուեցաւ անգլիական ու ֆրանսական ճիւղերուն բացակայութիւնը։

ԲԱՐԻԶ.—Մոնդանեկրոյի Թուղթերուն հրատարակման համար կազմուած խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովը նոր իրողութիւններ երեւան հաներ է որոնք տհաճութիւն պիտի պատճառեն Գերմանիոյ և Սպանիոյ։

ՊԵՐԼԻՆ.—Կրէնցպօթէն զգայացունց յօդուած մը կը հրատարակէ, ուրկէ կը հետեւցուի թէ անգլեւսպանիական համաձայնութիւնը կը վնասէ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի սիրալիր համաձայնութեան, մանաւանդ թէ կը զուգադիպի այն պահուն երբ Մօնաքոյի իշխանը կը յայտարարէ Նիսի մէջ թէ զօրաւոր ու անկեղծ ձեռք մը կ'երկարէր դէպ ի Ֆրանսա։

ՄԱՏՐԻՏ.— Քօռրէսբօնտէնսիա կ'ըսէ թէ Անգլիոյ ու Սպանիոյ Թագաւորներուն տեսակցութիւնը նախասահմանուած է Քառեակ Զինակցութիւն մը կազմելու՝ Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ և Սպանիոյ միջեւ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Քէօլնիշէ Ցայթունկ կը հերքէ Մատրիտի թերթի մը այն լուրը թէ Վիլհէլմ կայսրը մտադիր եղած ըլլայ Իտալիոյ Թագաւորէն առաջ Մատրիտ երթալու։ Պերլինի մէջ տիրող կարծիքը այն է թէ Գերմանիա կրցած է առանց մտահոգութեան նկատի առնել Կարթաքէնայի ու Կայէթայի տեսակցութեանց նման կանխատեսուած իրողութիւններ։

ԹԻՖԼԻՍ.— Բաքուի մէջ վերջին երկու ամիսներուն «մէնէնժիթ»է 112 դէպքեր ու 47 մահեր պատահեցան։

ԼՈՆՏՈՆ.— Լոնտոնի քաղաքապետը ու խորհրդականները մայիսին կամ յունիսին Պերլին պիտի այցելեն։

ՊԵԹԸՐՍՊՈՒՐԿ.— Հին շոգենաւ մը՝ Արֆանեկէֆ, առջի իրիկունը երբ Նէվա գետին մէկ եզերքէն միւսը կ'անցնէր, սառոյցի խոշոր կտորներու ընդհարեցաւ այնքան բուռն կերպով որ իսկոյն ընկղմեցաւ։ Քսանըհինգ հոգի մեռան։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ.—Մասաչուսէթի մէջ երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեցան։

ԼԻԶՊՈՆԱ.— Փորթուկալի մէջ երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեցան։

ԼՈՆՏՈՆ.— Կլոպ լրագրին տնօրէն Պ. Արմսթրոնկ մեռաւ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ	7/20 Ապրիլ	
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ. Կ.	Օ. Ո.	102 09
Ամենէն բարձր գին	»	102 14
Ամենէն վար գին	»	102 09
Ռումէլի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	150 —
Ամենէն բարձր գին	»	150 1/8
Ամենէն վար գին	»	150 —
Թրամվայ	»	60 1/4
ԲԱՑՈՒՄ	**9/22 Ապրիլ**	
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ.Կ.	Օ. Ո.	102 19
» » » ժամ 6ին Փ.Կ.	»	102 20
Ռումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	150 —
» » ժամը 6ին	»	149 7/8
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	456 —
Անատ. Երկթ. Պարտթ. Ա. սերի Փ.Կ.	»	515 —
» » » Բ. սերի Փ.Կ.	»	513 —
» » բաժնեթուղթ	Ա. Ո.	18 35
Շիրքէթի Խայրիէ	»	42 50
Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէ	»	4 90
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 80
Օսմ. Ծխախոտ		— —
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		10 45
» ժուիսանս		5 55
» պարտաթուղթ		480 —
Թրամվայ	Ֆր.	60 1/2
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		358 —
Պալիա Գարա Այտըն		693 —
Միտիլլի պանքա	Օ. Ո.	5 75
Սալօնիքի պանքա		175 —

ԻԼԱՆ

Զըրաաթ Պանգասընեան

Զըրաաթ Պանգասընըն մուպաշարընա լուզում կէօրիւնէն 1510 թօփ մուխթէլիֆ էլճինս պէյազ քեադըտ պու քէրրէ մէվգըի միւզայէտէյէ վազ օլունմըշ օլուպ չէհրը հալը բուրմինին օնընճը սալը կիւնիւ սաաթ տօգուզտա իհալէի էվվէլիյէսի վէ իրթէսի չէհարշէնպէ կիւնիւ խիտայէ պէյ թէնզիլ իտէն օլուր իսէ դապուլ խուլլէրէք քեզալիք սաաթ տօգուզտա իհալէի գաթիյէսի իճրա գըլընաճաղընտան իշպու քեաղըտլարը ալմաղա թալիպ օլանլարըն նումունէլէրինի կէօրմէք վէ չէրայիթինի անլամաք իւզրէ մըգտարը քեաֆի բէյ աքչէլէրինի միւսթաշհըպէն մէզքիւր Պանգանըն իտարէի մէրքէզիյէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։ 3—3

Ֆի 3 Նիսան 323

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2|14 եւ 320 Սէֆէր 20 թուակիր Ֆէրմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նազըլը խան, Հէզա էն փողոց, Թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Արձանագրութեան գրասենեակ Ընկերութեան, Պահչէ Գաբու, Թրամուէյի ճամբան, Թ. 40, մաքսատան մօտ։
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօֆ, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու Թիւ 10։
Պոլիս, Ապտի պէյ եւ Ընկ., Վէզնէճիլէր փողոց։
Պոլիս, Գ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու, Իզմիր փողոց։
Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաստասիատիս չուկայի հրապարակ։
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճատտէսի։
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի։
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի, Մեծ Փողոց
Էրէնգիւղ, Թէօտօս Իօաննիտէս, նաւակատան մօտ։
Շիշլի, Մ. Ի. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճատտէսի, Թիւ 137։
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, Թիւ 12, Թիւնէլ խան։
Բէնտիք, Բ. Սօմմարիպա։
Մեծ Կղզի, Բէսուլ էֆ.։
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտէս, կայարանի հրապարակ։
Սան Ստէֆանօ, Բէչէճեան էֆ.։

17 Գործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Պետերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու նաւերու սառոյցէ խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	1 666 666	ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	154 666 666	»
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	400,728 000	»
1904 տարուան մէջ գանձուած ապահովագին ու տոկոս	65,224 946	»

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան Վօյվօտա Ղալաթիա։
Պոլսոյ գործակալութեան, Տիւիզզատէ խան, Աշըր Էֆէնտի ճատտէսի, Թիւ 26։
Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ 11 50—30

ՏՈՔԹ. Գ. ԶԱՐԻՖԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԷՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ԱԿԱՆՋԻ, ՔԹԻ, ԿՈԿՈՐԴԻ ԵՒ ԲԵՐՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Որ երկու տարիէ ի վեր օգնական բժիշկ պաշտօնավարած է Փարիզի կառավարական հիւանդանոցներուն մէջ, այժմ Կ. Պոլիս վերադարձած ըլլալով, կը բնակի Բերա, Թագսիմ, Ըթըր փողոց Թիւ 6 (գաղղիական հիւանդանոցին ետեւը), և հիւանդ կ'ընդունի բաց ի երկուշաբթիէն ամէն օր կէս օրէ վերջը։

Շաբաթ օրերը ձրիաբար կը դարմանէ։
40—31

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԽՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

Khedivial Mail Line

(Քէտիվիալ Մէյլ Լայն)
Շոգենաւային Ընկերթ.
Շաբաթական ամենեն արագ երթեւեկը Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ

Խտիվիա շոգենաւը կիրակի, 21 ապրիլ (Ը. Ն.) կէսօրէն ետք ժամը 3ին, Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ իսկ երեքշաբթի 23 ապրիլ 1907 (Ը. Ն.) կէսօրէ ետքը, ժամ 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Միտիլլի, Իզմիր և Պիրէոն։

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարափին վրայ, Մէյմէնէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը, Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան։

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ
THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատւոյ վկայական և շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

Բերա	) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց Թիւ 343 և 343 կրկին։) 2. » » Ղալաթա Սէրայի դիմաց։
Ղալաթա	) 1. Սինկէր խան Թիւնէլի ետեւ։) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս	) 1. Սուլթան Համամ Թիւ 2։) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց Թիւ 13։
Սկիւտար	) Զորըը Պօյը, Թիւ 120։

Դասերը և նորագութիւնները ձրի: Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տանը։ 16 50—27

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
11,000,000 օսմ. ոսկի կամ
250,000,000 ֆրանք դրամագլուխով

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Ղալաթիա
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ՝ Պոլիս, Եէնի Ճամի
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ՝ Բերա, Շիտակ ճամբան Թ. 347

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Ատալիա, Ատանա, Այտըն, Աֆիօն-Գարահիսար, Հալէպ, Աղեքսանդրիա, Էտիրնէ, Էնկիւրի, Պաղտատ, Պասրա, Պէյրութ, Պրուսա, Գասթէմունի, Գավալա, Տէտէ Աղաճ, Էսկիշէհիր, Երուսաղէմ, Դամասկոս, Գոնիա, Լառնագա, Լիմասօլ, Գահիրէ, Մէրսին, Միտիլլի, Մանասթըր, Նիկոսիա, Ուշագ, Փոր-Սաիտ, Սելանիկ, Սամսոն, Սըվազ, Իզմիր, Տրապիզոն, Սուրիական Տրիպոլիս եւ Սկիւպ։

Որոշուած պայմանաժամով կամ ընթացիկ հաշուով (գօնթ-գուրան) փոխատուութիւն կ'ընէ, արժեթուղթեր կամ փոխանակագիրներ (բոլիցա) պահեստ առնելով։

Փոխանակագիրներ կը զեղչէ։ Թուրքիոյ և օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկագիրներ ու հեռագրական օրտըններ կու տայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժեթուղթեր եւ արժեքաւոր առարկաներ կ'ընդունի ու կը պահէ։

Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մէջ կտրօններ եւ փոխանակագիրներ կը գանձէ, սակարանական հրամաններ կը գործադրէ, զանազան տեսակ դրամներ կը փոխէ, կ'առնէ ու կը ծախէ։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի, պահպանման փոքր վարձքի մը փոխարէն, ամէն տեսակ արժեթուղթեր, օսմանեան կամ օտար, անուանական կամ կրողին։ Արժեթուղթերը կը պահուին Զէյթուտ արկղամուտներու մէջ հաստատուած մասնաւորապէս շինուած նկուղներու մէջ (պետոնով եւ մեքենական ամրացումով), որոնք կատարեալ ապահովութիւն կ'ընծայեն։ Ընդունագիր մը կը յանձնէ, որուն մէջ նշանակուած են վճարահանութեանց մէջ ելած թիւերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան պաշտօնապէս կը գանձէ, առանց միջնորդչէքի, աւանդ տրուած արժեթուղթերուն կտրօնները, Կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի։ Արտասահմանի մէջ գանձելի կտրօններուն համար չափաւոր միջնորդչէք մը կ'առնուի եւ օրուան փոխանակագնին համաձայն։ Անոր տիրոջ հաշւոյն կ'անցուի պայմանաժամի կամ գանձումի օրուան փոխանակագինով։

Ժամանակին գանձուելու համար՝ աւանդ դրուած արժեթուղթերուն կտրօնները պայմանաժամէն 20 օր առաջ կը կտրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ արժեթուղթեր կ'ընդունի նաեւ իր արտասահմանի գործակալութեանց մէջ՝ Լոնտոն ու Փարիզ, իր գլխաւոր մասնաճիւղերուն մէջ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Իզմիր, Պէյրութ, եւայլն, ինչպէս նաեւ իր գլխաւոր թղթակիցներուն մօտ Աթէնք, Պէրլին, Պրիւսէլ, Հռոմ, Վիէննա, եւայլն։ Տոկոսներու արդիւնքը աւանդատուին տրամադրութեան տակ դրուած է, կամ իր հաշւոյն անցուած, Կ. Պոլսոյ մէջ։ Այն յաճախորդները, որոնց արժեթուղթերը ի պահ դրուած են, կրնան իրենց խնդրանքին վրայ գտնուած տեղերէն առնել կամ իրենց հասցէին ղրկել տալ։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը կատարէ սակարանական հրամաններ մեր եւ օտար հրապարակներու վրայ. գնում եւ վաճառում կը կատարէ կանխիկ կամ պայմանաժամով։ Հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ, օրուան գնով, կարգ մը արժեթուղթեր, ինչպէս Րումէլիի երկաթուղիի, Եգիպտական Գրէտի Ֆօնսիէի Յունաստանի ազգ. Պանքային պարտաթուղթերը, Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութեան, եւայլնի բաժնեթուղթերը։ Անմիջական կերպով յանձնելի են այս արժեթուղթերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը ստանձնէ արժեթուղթերու վրայ ամէն գործառնութիւններ. փոխանձում, կտրօններու նորոգում, եւլն., մասնաւոր սակագնի մը համաձայն։ Օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու վրայ փոխատուութիւն կ'ընէ հաշուընթացով և շատ չափաւոր պայմաններով։ Իրենց պայմանաժամէն առաջ կը զեղչէ կարգ մը օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու կտրօններ։ Իր սնտուկներուն մէջ գտնուած արժեթուղթերուն կտրօնները կը վճարէ, առանց միջնորդչէքի, ինչպէս 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերու, 1901-1905ի 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերուն եւ Պրոսի Նաւահանգստին 6% փոխառութեան պարտաթուղթերուն կտրօնները։

Օսմ. Կայս. Պանքան բաժին մը հաստատած է՝ Սակարանի արժեթուղթերուն վրայ տեղեկութիւններ տալու, անոնք Սակարանին մէջ ընդունուած ըլլան կամ ոչ։ Այս տեղեկութիւնները ձրի կը տրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան կ'երաշխաւորէ ընդդէմ հարիւրին հարիւր վճարելէ առաջ եկած կորուստ, վիճակահանութեան միջոցաւ, այսինքն վճարման գինով։ Ապահովութեան սակը, որ փոփոխական է, կը հաղորդուի ուզողին։ 50—11

Cie RUSSE

Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Ապրիլ

Գշ. 10/23 Սեւաստաբօլ ժամը 10ին առաւօտուն, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Թարապլուս-Շամ, Պէյրութ, Եաֆա, Բոր-Սայիտ, Աղեքսանդրիա ժամը 4ին իրիկուն։
Եշ 12/25 Օտեսա ժամը 10ին առաւօտուն։
Շբ. 14/27 Միտիլլի, Իզմիր, Պիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 1ին առաւօտուն։
Օտեսա ժամը 2ին իրիկուն։
50—28

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅ.
Ն. ՓԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Ապրիլ 22ին, Իմէրէթի, Սեւ ծովէն
ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Ապրիլ 23ին, Իմէրէթի, Մուտանիա եւ Մարսիլիա։

Ա	կարգ	Փարիզի համար	200	ֆր
»	»	Մարսիլիոյ	160	»
Բ	»	Փարիզի	150	»
»	»	Մարսիլիոյ	120	»

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թօփհանէ քարափին վրայ։
15 50—36 Թ. ՌԸԳՈՒԼ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ-ՖԵՐԱՅՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դրամագլուխ 130 միլիոն քուրոն, ամբողջովին վճարուած
Պահեստի գումար 36 միլիոն քուրոնի չափ:

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամ ըլլալու են, Յիսուն դրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 100 ոսկիէն վար գումարներու համար իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100—150	ոսկի գումարի համար
6	»	151—200	» »
10	»	201—500	» »
15	»	501—1000	» »
30	»	1001 և անկէ վեր	» »

Վինըր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ աւանդողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզուած ատեն վճարելով տոկոսովին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն խնայողական գումարը պարունակող տետրակ մը կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային նշանակուած խնամակալը (վէքիլ կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։

Խնայողական Սնտուկին գալով՝ Վինըր Պանք Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով

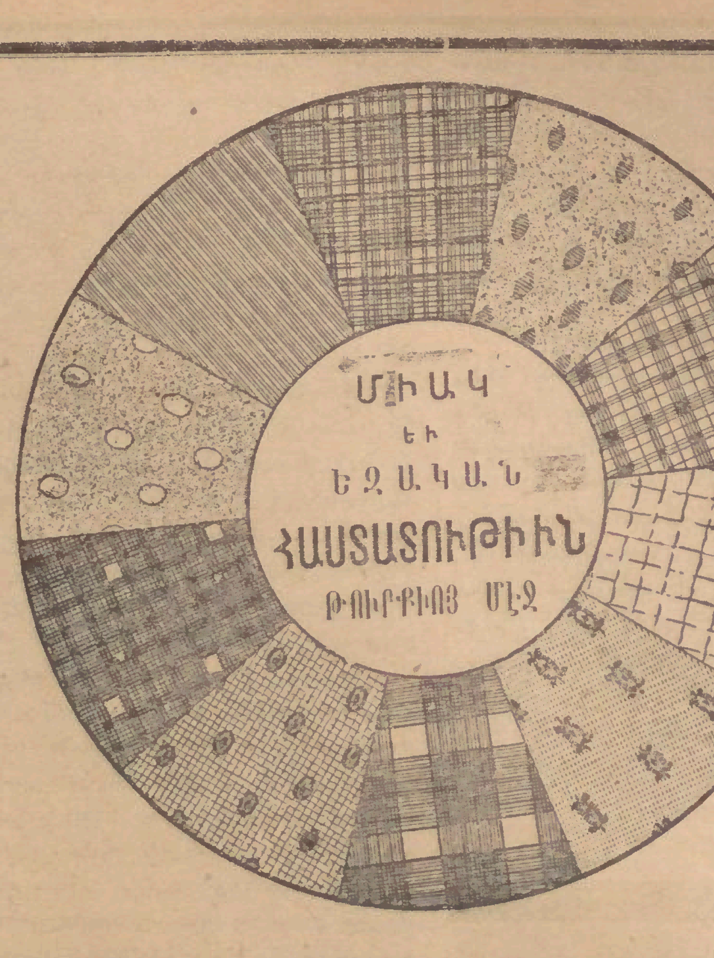

Յայտնի է թէ բուրդի, ուստի և ասուեղէններու գիները օ'րքան բարձրացած են։ Այդ դժուարութեան առաջքը առնելու և նախորդ գներով վաճառելով իր յաճախորդներուն գոհացում տալու համար, Լոնտոնի Տնօրէնութիւնը քանի մը հազար ԹՈՒՓՕՆ ղրկած է հոս, որոնք մեծ ասուեվաճառներու ծախած ծրարներէն աւելցած են։ Տնօրէնութիւնը հրաման յղած է կէս գնով վաճառելու այդ կտորները։ Կերպասներու այդ գեղեցիկ մթերքը, որոնք շատ լաւ կը յարմարին քօսթիւմի, պանթալոնի ու բարտըսիւի շինութեան, ցուցադրուած է Պոլիս, Սիրքէճի, Համիտիէ ճատտէսի, Թիւ 24 վաճառատունը։ Պէօրքիւլի խանի տակ։ Այդ կերպասները դեռ նոր հասած են, որով մեր յաճախորդներէն կը խնդրուի անգամ մը այցելել՝ մթերքը տակաւին չսպառած։ Գիները նշանակուած են իւրաքանչիւր քուբոնի վրայ։ Անոնք որ գնուած ապրանքէն գոհ չեն մնար, եթէ 48 ժամ յետոյ ապրանքը ներկայացնեն վաճառատուն, փոխարժէքը պիտի ստանան։ 10—5

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

1907 մարտ 12էն (Ն. Տ.) սկսեալ ձմր. տնօրինութիւն 4

Վոսփորէն Կամուրջ

1 20	Ջ.կր. պէյլպ. գուզ.
11	Պէպ. արնվ. գրչ. օրԹ. պէշկԹ.
11	պէյք. բաշ. չուպ. գանլ. ա. հիս. գանտ. պէշիկ.
11	Ենմ մզրա պէյրտ Թար ենք միրկ։
11 40	ենք սԹՆ միրկ ր. հիս պէպ անվ գրչ օրԹ պէշիկԹ։
12	Ա.հիս գնտ սէպ. վնք չնկ պէյլ Գզկ պշկԹ
1	Գուզկ. սկտ։
12	Ենմ մէս Բէյրտ Թար ենք միրկ։
12 15	Պէյքոզ Բաշ Չպք գնլ ա.հիս գնտ պէշկԹ.
12 50	Ր. հիս. պէպ. արնվ. գրչ. օրԹ. պշկԹ.
12 3	ՍԹՆ զա լ. միրկ ա հ սար գանտ վնք չնկ պէյլ գզկ պշկ։
1 55	Արն ՕրԹ։
12 50	Ր.ա.գվզ, Ենմ. մէսր. պյրտ. Թար. ենք. սԹՆ. միրկ. ր.հս. պէպ։
1 20	Պէյք. բաշ. չուպ. գանլ. ա. հիսար. գնտ. պէշկ.
2 15	Գուզկ. սկտ.
2 15	Պէպ Արնվ գրչ. օրԹ. պշկԹ.
2 10	Ա.հիսար գնտ. վնք չնկ պէյլ գուզ պէշկԹ։
2	Ենմ. մէսր պէյրտ. Թրպ. ենք. սԹՆ. միրկ. ր.հիս. պէպ. Պէշկ.
3 [illegible]	Չէնկ պէյլ գուզ։
3	Պէպ ար վ գրչ օրԹ պշկ
1 47	Ր ա.գավզ Ե մ մէս պյրտ Թար պյք բաշ չպք գանլ ա.հս, գնտ պէշ։
3	Ենմ. մէսր. պյրտ. Թրպ. ենք. սԹՆ. միրկ. ր. հիս պէպ պէշկԹ։
3 4	Ա. հիսար. գանտ. վնք. չէնկ. պէյլպ. գուզ. պէշկ։
4 15	Պէպ Արնվ գրչ օրԹ պշկԹ։
5 10	Գզկ. Պէշկ։
1 45	Պէյք. բաշպ. չուպք. գնլ. ա. հիս. գանտ. Վնք Չէնկք. պէյլպ. Գուզկ. պէշկԹ։
4 30	Ենմ. մէզր պէյրտ. Թրպ. ենք. սԹՆ. միրկ. ր. հիսար պէպ. արնվ. գուրչ օրԹ. պշկԹ.
6 15	Չէնկ. պէյլպ. գուզկ պշկԹ.
6 20	Պէյք. բշպ. չպք. գանլ. ա. հիս գնտ. պէպ։
6 15	Ենմ. մսպ. պէյրտ. Թարպ. ենք. սԹՆ. միրկ ր.հիս. պէպ արնվ գրչ. օրԹ. պէշկ։
8 45	Պէպէք անվ. չնկ. պէյլ. օրԹ. գզկ. պշկԹ. Սկտ։
8 05	Ենք պէյք. բաշ. գանլ. միրկ. ր.ա. հիսր. պէպ.
7 30	Ր. ա. գավ. ենմ. մէսր. պէյրտ. Թրպ. պյք. բաշպ. չպք. գանլ. ա. հիսար. գանտ. վանիք. չէնկ. պէյլպ. գուզ. սկտ։
10 43	Պէյլ։
10 40	Սկիւտ. գզկ
10 40	Ա.հ. Պէպ. Գնտ.
9 57	Չպք բաշ Պէյքօզ ե ք. գանլ ա. հիս գանտ պէշիկԹաշ։
9 45	Ենմ. մէսր. պէօյք. Թարպ. ենիք ՍԹ. Միրկ. ր.հիսր պէպ. արվտ. ՕրԹ. գրչ-պշկ։
11 8	Գզկ. ՕրԹք. պշկ։
11 55	Վնք. գուրչ.
1 10	Ա հիս գնտ պէպ առնվտ Չէնկ պէյլպ ՕրԹ գզկ պշկ։
11 1	Գանտ ա.ր.հս. միրկ։
11 35	Ենմ. մէսր պյրտ Թրպ ենք միրկ պէպէք արնվ օրԹ պէշկ։
1 55	Պէ.կ. Իսկ.

Կամուրջէն Վոսփոր

10 10	Սկիւտ.էն չնկ պէյլ։
12	Պէշկթ. օրԹ. գրչ. արնվ. պէպ. ր. հիս. միրկ. սԹՆ. ենք. Թր. պէօյք. մէս. ենմ. ր. ա. գավզ
12 05	Ր.հս Պէպ ա.նվ
12 15	Գուզկ սկտ։
12 30	Պշկ գզկ օրԹ չէնկ արնվ։
1	Ս տ. գուզկ. պէյլ. վնք. չէնկ. գանտ. ա. հիսար գանլ. չուպ. բաշ. պէյք. Թար. պյրտ. մէզ. ենմ.
1 20	ա. հիս գանտ։
1 30	Պէշկ պէպէք ա վ։
1 35	Գուզկ. սկտ.
2 15	Պէշկ. օրԹ. գրչ արնվ. պէպ. ր.հիս. միրկ. սԹՆ ենք Թ ր պէօյք. մէս. ենմ
2 20	Պէպէք Արնվ.
2 30	Պէշկ չէնկ. պէյլ
3	Պէշկթ. գուզկ. պէյլ. չէնկ. վնք. գանտ. ա. հիս. գանլ. չպուգ. բշպ. պէ.քօզ.
3 10	ա.հիս. գնտլ.
3 30	Գապթ. Պէշկթ. գուզկ. օրԹ. պէյլ չէնկ. արնվ. վնք. պէպք գանտ. ա. ր. հ.ս. միրկ.գանլ. սԹՆ. ենք. բշպ. պէյքօզ։
3 55	Պէպ. ար վ.
4 30	Պէշկթ. օրԹ գուզկ արնվ պէպ ր.հ.ս միրկ սԹՆ ենք Թար պէյք մէս ենմ.
4 45	Պէշկթ. գզկ
5 20	Պէշկ. գուզկ պէյլ չէնկ վնք գանտ ա. հիս. գանլ չպք բաշ պ յք Թար պէյրտ մէս ենմ ր.ա.գավզ։
5 4	Պէշկ. օրԹ. չէնկ պէյլ։
6 30	Պէշիք. գուզկ. օրԹ. պէյլ. չէնկ. գրչ արն. պէպ.
7 40	Պէպ. գանտ ա. հիսր. միրկ. ենք պէյքօզ. բաշ։
7 30	Պէշկ. օրԹ. գրչ. արն. պէպ. ր.հիս. միրկ սԹՆ ենք Թրպ. պէօյք. մէս. ենմ.
8 4	Պէշկ. գուզկ. պէյլ. չէնկ. վանիք. գանտ. ա. հիսար. գանլ. չու. բաշ. պէյքօզ. ենք
9 2	Պէշկ. օրԹ. գրչ. արնվ. պէպ. ր.հիս.միրկ. սԹՆ. ենք Թար պէօյ մէս ենմ.
9 30	Պշկթ. Գզկ ՕրԹ պէյլ. չնկ. արն Պէպ.գնտ.
10 25	Պէշկթ. գանտ. ա. հիս. գանլ. չու. բաշ. պէյք. ր.ա.գավզ։
10 3.	Պէշկ պէպ ր.հ.ս մ կ սԹ. ենք Թար պյք մէս ենմ
10 20	Սկտ. Գուզկ.
10 20	Պէյլէրպէյ։
11	Պէշկ. պէյլ չէնկ վնք գրչ
11 05	Պէշկ. օրԹ. [illegible] պէպ. գնտ ա.ր. հ. միրկ. սԹՆ.
11 10	Գուզկ. օրԹ.
11 35	Պէշկթ. գնտ. ա. հս. գնլ. չու. բշպ. պէյքօզ
11 40	Պէշկ. մ.կ. ենք Թար պէօյ. մէս ենմ։
11 5	Պէշկթ.էն սկտ. գզկ։
11 50	Գուզ. պէյլ չնկ. վան. գնտ պէպ.
11 55	Պէշկթ. օրԹ. գրչ. արնվ. պէպ. ր.հիսար. միր. սԹՆ. ենք.
12 35	Պէշկ. գզկ. պէյլ. չէնկ գրչ արնվ.
12 40	ՕԹր. գրչ.արնվ. պէպ. ր.հիս. միրկ են. պէյքօզ
12 45	Պէշկ. գնտլ. ա.հս գանլ. չու. բաշ. պէյք
12 50	Պէշկ. ենք. Թրպ. պէօյք. մէս. ենմ.

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ՓՕԼ ՄԱՐԳ

Գեղանի Կոմսուհիի Մը ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԳԱՅԼԵՐՆ ՈՒ ԳԱՌՆՈՒԿԸ

ԺԴ.

ՈՍԿԻԻՆ ԽՕԼ ՏԵՆՉԸ

Այդ բանը նոր ցաւ մը ու վիրաւորանք մը պիտի պատճառէր կոմսին։ Սակայն Ռօզ գիտեց որ հիւանդը մտահոգութիւն չէր ցուցներ այդ մասին։ Կարծես գերագոյն յոյսով մը լցուած էր և այդ պարագան անկարեւոր կը թուէր իր զգացած բուռն ուրախութեան հետ բաղդատմամբ։

Իրեն եղած իւրաքանչիւր նախատինքին հանդէպ իր նայուածքը կ'ըսէր Ռօզի.

—Զգեցէք որ ուզածնին ընեն։ Ջընդվըզինք բնաւ։ Աւելիին կը սպասեմ։

Նաթալի չհամարձակեցաւ ձայն բարձրացնել, դեղեւկոտ ու դողդոջուն, իր տղոց առջեւ։ Հազիւ կրցաւ Լօրանի կողմէ վարձուած սպասաւորներէն պահանջել որ յարգանքի թերութեան մէջ չգտնուին կոմսին հանդէպ, որ կրկնապէս արժանի էր ակնածանքի։

Ցետոյ, օրին մէկը, մեծ տակնուվրայութիւն մը սկսաւ դղեակին մէջ։ Օթոցարարներու խումբ մը գործի վրայ էր։

Կոմսին անհանգիստ աչքերը հարցական նայուածք մը ուղղեցին Լիզօնի։

—Չեմ գիտեր, ըսաւ նորատի աղջիկը... Նոր կահաւորում մը կ'ընեն գետնայարկին ու առաջին յարկին մէջ... Քանի մը սենեակ իրարու միացուած են։ Կ'երեւայ թէ յարկաբաժիններու նախկին ձեւը փոխել կ'ուզեն...

Կոմսը ապահովուեցաւ, սակայն ոչ երկար ատենի համար։

Լօրան յանձն առաւ իր տուած որոշումը հաղորդել Ռօզի միջոցաւ.

—Փոքրի՛կ, մօրեղբօրս բաէք որ ստիպուած ենք ուրիշ յարկաբաժին մը յատկացնել... Ես պիտի հաստատուիմ իր յարկաբաժնին մէջ... Վաղը պիտի օգնեն ձեզի՝ երկրորդ յարկը փոխադրելու համար ձեր և անոր գոյքերը... Մօրեղբայրս աւելի հանգիստ պիտի ըլլայ, ինչպէս նաեւ դուք... Աւելի օդաւէտ է ձեր նոր տեղը, թէեւ պատուհանները բակին վրայ նային... Եւ մանաւանդ թէ աւելի հանդարտ պիտի ըլլաք հոն...

Լիզօնի սիրտը սեղմուեցաւ։ Բայց գլուխը ծռեց ի նշան հնազանդութեան։

Ցաջորդ օրը, տեղափոխութիւնը կատարուած էր արդարեւ։ Երկու հոգի վերցուցին այն թիկնաթոռը, որուն մէջ կը գտնուէր անդամալոյծը, երկրորդ յարկը փոխադրելու համար։

Դղեակին յետսամասին մէջ երկու սենեակներ յատկացուած էին կոմսին ու աղջկան։ Իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ եղող այդ սենեակները երկար ատեն ծառայած էին իբր անկիւն մը ուր աւելորդ բաները կը նետեն։ Կոտրած ու անշահ գորգ մը կը տեսնուէր հոն։ Նեղ պատուհաններէն կախուած էին խասայէ վարագոյրներ։ Գունաւոր թուղթ փակցուած էին կրածեփուած պատերուն վրայ, նուազ խղճալի երեւոյթ մը ընծայելու համար այդ սենեակներուն։

Լիզօնի սիրտը քիչ մը աւելի սեղմուեցաւ։

—Հա՜յրս, իմ խեղճ հայրս, մրմնջեց դեռատի աղջիկը։

Խուլ զայրոյթ մը առաջ կուգար իր մէջ, ի տես այդքան անգթութեան ու ապերախտութեան։

Կոմսը այլայլած չէր թուեր, և, զարմանալի բան, միշտ անզգած կը մնար։ Լիզօնի ուղղած քաղցր նայուածքը չէր փոխուած բնաւ։

Անտարակոյս ուրիշ տեսլականներու ալ կը սպասէր։

Բայց քանի որ Ռօզը չէին հեռացներ քովէն, ինք ալ չէր ուզեր ատկէ աւելի բան մը խնդրել։

Ռօզ պատուհանը բացաւ և դուրս հանեց գլուխը։ Բակէն կը տեսնուէին ծառաներուն բնակարանները, կառատուններ, ախոռները և շնայարկները։ Անոնց վերեւ, հեռուն, կը նշմարուէին անտառին ծառերուն կատարները։

Լիզօն հառաչ մը արձակեց։ Գիտէր թէ կոմսին ուրախութիւններէն մէկը կը ձեւացնէր պատուհանին մօտենալ և ժամերով դիտել Վօժի բնանկարը զոր այնքան կը սիրէր և որուն ամէն անկիւնն ու մանրամասնութիւնները կը ճանչնար...

Դիպուածականէ աւելի մտածուած չարութեամբ մը՝ այդ հաճոյքէն ալ զրկած էին կոմսը։

Առժամեայ տեղափոխութիւն մըն է, յայտարարած էր Լօրան։ Այս վերջինը դեռ ի՞նչ վերապահած էր կոմսին ու աղջկան։ Ձեղնայարկը պիտի ղրկէր զանոնք թէ յարգարանքներու աւարտումէն յետոյ, նախկին պայծառ ու զուարթագեղ յարկաբաժինը պիտի վերադարձնէր, որ գետնայարկին մէջ գտնուելով, ընդարձակ թերասին վրայ կը նայէր։

Ռօզ քանի մը օր սպասեց, բայց բան մը ըսող չեղաւ։

—Հոս պիտի բնակինք. ուրեմն ըստ այնմ կարգադրենք...

Ու իր տխրութիւնը ծածկելով, զոր ո՛չ թէ իր այլ կոմսին համար կը զգար, միեւնոյն կեանքն սկսաւ վարել Ռօզ։

Գարնան եղանակը մօտեցած էր։ Ձիւնը հալած էր արդէն։ Արեւոտ օդեր հազուադէպ չէին։ Թռչունները սկսած էին շարժիլ, օդին մէջ ճախրել ու երգել։

—Ձկնորսի տղոց պատմութիւնը չաւարտեցիր, ըսաւ Ռօզ, օրին մէկը։

Ծերունիին ժպիտը բացորոշապէս հասկցուց։

—Շարունակէ՛ քու սիրուն աւանդավէպդ։

Նորատի աղջիկը յարեց.

«Տարի մը ու օր մը անցան։ Հարսանեկան խրախճանքները արդէն իսկ սկսած էին, երբ քաղաք հասաւ ձկնորսին անդրանիկ զաւակը և պանդոկ մը իջեւանեցաւ։ Պառաւ կին մը ըսաւ նորեկին. «Ասկէ մէկ տարի մէկ օր առաջ ամէն ոք տխրութեամբ համակուած էր և հիմա ամէն մարդ ուրախութեան մէջ է։ Երեք ածխագործներ ազատած էին ազնուական աղջիկը, որ պիտի լափուէր եօթնագլխեան գազանի մը կողմէ։ Աղջկան հայրը այդ ածխագործներէն մէկուն հետ կ'ամուսնացնէ իր զաւակը»։

«Այն ատեն ձկնորսին տղան ըսաւ իր շան. «գնա՛ ազնուականին բնակարանը և լաւագոյն բանը ինծի բեր»։ Շունը երկու պնակ ընտիր կերակուր բերաւ։ Խոհարարները գանգատեցան իրենց տիրոջ և այս վերջինը ղրկեց իր մարդիկը, հասկնալու համար թէ ո՛ւր կ'երթար շունը։ Ձկնորսին տղան ամէնքն ալ սպաննեց իր նիզակով, բայց մէկ հատը ողջ ձգեց, որպէս զի լուրը տանի իր տիրոջ... Ցետոյ հրամայեց իր շան որ երթայ լաւագոյն կարկանդակները բերէ ազնուականին տունէն։ Այս վերջինը ուրիշ մարդիկ ղրկեց շունին ետեւէն։ Ձկնորսին տղան զանոնք ալ սպաննեց առաջիններուն պէս։ Ազնուականն ըսաւ. «պէտք է որ ես անձամբ հոն երթամ։» Ուստի օթէլ գնաց և երիտասարդը իր կառքին մէջ նստեցուց ու դղեակ տարաւ, հարսանեկան խնջոյքին մասնակցելու հրաւէր ուղղելով ձկնորսին տղուն...

Լիզօնի պատմութիւնը ընդմիջուեցաւ։ Սենեակին դուռը կը բաղխէին։ Գնաց բացաւ։

Լօրանն էր, որուն երկու ծառաներ կ'ընկերակցէին։

—Ձեզի ըսի թէ առժամապէս հոս պիտի մնայիք։ Մօրեղբայր, ձեր վերջնական բնակարանը պիտի փոխադրուիք... հոգ մի՛ ընէք բնաւ... Տեղափոխութիւնը պիտի կատարուի առանց ձեր աջակցութեան...

(Շարունակելի)